

De Korhaan

Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken

jaargang 53, nummer 2
zomer 2019

De Korhaan,
verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 53, nummer 2,
zomer 2019
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
R.G. (Rob) Moolenbeek, eindredacteur (a.i.)
Mr. J.C. Buhrmannlaan 42
1244 PH Ankeveen

Redactie

Renée Beekman
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Hans Hover
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Ton van den Oudenalder (a.i.)
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
december, maart, juni, september

*Het overnemen van artikelen is uitsluitend
toegestaan na overleg met de redactie.*

*De redactie behoudt zich het recht voor
artikelen te weigeren.*

*De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun
artikelen verantwoordelijk.*

inhoud

5 Een nieuw erelid

19 De wulp in de Eempolder

vogel van het jaar 2019

28 Huiszwaluwen onder de Stichtse Brug

38 Schil om het Naardermeer, planologie

en verder

- 3 Van de redactie
- 4 Van de voorzitter
- 6 Huiszwaluwtellingen tussen Eem en Vecht in 2018
- 8 Marquenterre, een vogelgebied in Frankrijk
- 11 50 jaar vogelherkenningscursussen
- 15 Wouw, levendig en luidruchtig
- 16 Ontvangen literatuur
- 17 De velduil
- 22 Excursie naar de Marker Wadden
- 23 Vogeltreffers
- 30 Bosuilen in de tuin
- 32 Uit de oude doos: dagboek Herman Nuijen
- 34 Wat zien ik, Biddende wielewaal
- 35 Eerste Nationale IJsvogeldag
- 37 Boekbespreking: Van kerkuil tot laplandui
- 41 VWG Programma
- 42 Algemene informatie
- 43 Adressen

een greep uit de VWG activiteiten

Maandag 10 juni 2019, avondwandeling Bovenmeent

o.l.v. Kees Tegelberg. Vertrektijd: 19.00 uur
vanaf parkeerplaats bij de molen in
Ankeveen

Gierzwaluw

Hugo Weenen

Vrijdag 21 juni 2019, Gierzwaluwen

o.l.v. Mieke Pieren-Olijhoek. Afhankelijk van
het weer vindt de excursie plaats op 21 juni
of 5 juli. Vertrektijd: 21.00 uur Huizerpier.

Donderdag 10 oktober 2019, door de fotowerkgroep.

Om het gezichtsveld en de kennis verder te
vergroten presenteren enkele leden van de
fotowerkgroep hun vogelfoto's uit Afrika.
Locatie: Infoschuur, aanvang 20.00 uur, zaal
open 19.30 uur.

Nest van de zwarte stern
Yvette Kusters

Van de redactie

REDACTIE

Het is weer gelukt. Op tijd een nieuwe Korhaan in uw bus. Helaas is er in het vorige nummer iets misgegaan. Dick Jonkers zou het 'In memoriam' over Evert Boeve schrijven maar stuurde een verkeerde mail. Het was een artikel geschreven door Hans Uylenburg dat enige jaren geleden verscheen in de Nieuwsbrief van de Heimans en Thijsse Stichting. Het oorspronkelijke artikel van Dick leverde geen aanvullende informatie op en hebben we daarom niet geplaatst. In dit nummer wel weer een boeiend verslag van hem over de stand van de huiszwaluw in ons werkgebied. Verder komt er weer veel aan bod. Zo wordt een prachtig vogelgebied in Frankrijk belicht. Eveneens worden activiteiten van onze leden beschreven zoals het plaatsen van kunstnesten voor huiszwaluwen en de organisatie van een landelijke ijsvogeldag. En Paul van der Poel schreef een leuk stuk over onze beroemde vogelherkenningscursus en hij is benoemd tot erelid voor zijn verdienste voor de vogelcursussen. Ook worden we geattendeerd op de veranderingen die gaan plaatsvinden rond het Naardermeer. Jammer is het dat wij (hopelijk tijdelijk) de rubriek van George Bretz 'Gedichten' over vogels vanwege auteursrechtelijke regels niet kunnen voortzetten. De redactie gaat uitzoeken of er met de uitgevers iets te regelen valt. Bij het artikel van Dick over 'biddende' wielewalen ontvingen wij van een tweetal tekenaars mooie tekeningen. En wat u zeker niet mag missen, de VWG gaat in augustus naar de Marker Wadden! Geef u snel op! Wij wachten nu weer voor het herfstnummer op uw artikelen over een bijzondere waarneming of een interessante telling (voor 28 juni inleveren) en wensen u veel leesplezier met dit nummer.

R.G. (Rob) Moolenbeek

Van de voorzitter

In 2018 heeft het bestuur eens op een rij gezet wat het goed vindt gaan en wat mogelijk nog beter zou kunnen in onze vereniging. Met deze feiten zijn we in gesprek gegaan met de coördinatoren van alle actieve groepen binnen de Vogelwerkgroep. Deze gesprekken waren enthousiasmerend en leverden veel bruikbare ideeën op, die voor een groot deel al in het jaarplan 2019 zijn opgenomen. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 21 maart is dit plan ook besproken en vastgesteld. Zo willen we de onderlinge banden binnen de vereniging verder verdiepen en versterken, bv. de cursusavonden enerzijds en de excursies en de groepen anderzijds. Maar ook denken we aan meer informele ledenavonden met ruimte voor bijpraten en uitwisselen van kennis en informatie over de eigen werkzaamheden en resultaten. Ook willen we de zichtbaarheid van de Vogelwerkgroep met haar veelheid aan mooie activiteiten en resultaten intern en extern verbeteren. We denken dit onder andere te bereiken door meer samenhang en afstemming tussen De Korhaan, nieuwsbrief, website en de

pers. Ook zien we graag een groep leden ontstaan, die meer journalistiek werk wil verrichten binnen de vereniging voor interne en externe berichten. Er waren tijdens de Algemene Ledenvergadering van 21 maart een paar bijzondere momenten, die ik hier nog wil noemen. Egbert Leijdekker kreeg als aftredende penningmeester een langdurige staande ovatie. Dit als bijzondere blijk van waardering voor het vele goede werk dat hij voor de vereniging heeft gedaan. Paul van der Poel is benoemd tot erelid van onze Vogelwerkgroep. Dit vanwege zijn lange staat van actieve dienst en in het bijzonder voor het 48 jaar docent zijn bij onze vogelherkenningscursus. Paul was helemaal beduusd. En dat zijn we niet echt van hem gewend (zie artikel elders in deze Korhaan). Ook werd Paul Keuning bedankt voor zijn werkzaamheden voor het uitbrengen van de nieuwsbrief. Op dit moment verzorgt onze webmaster Dirk Prop de wekelijkse nieuwsbrief. We zijn echter dringend op zoek naar een lid, of een paar leden, die het leuk vindt om deze nieuwsbrief te

gaan verzorgen.

Denk je dat je hier misschien wat in kunt betekenen? Neem dan contact op met Ton van den Oudenalder of een van de andere bestuursleden (contactgegevens achter in De Korhaan).

En er gebeurde nog heel veel meer in de eerste maanden van 2019. Zo zijn er onder grote landelijke en regionale publiciteit met een hoogwerker een reeks huiszwaluwnesten onder aan de Stichtse Brug gemonteerd. Ook het 50-jarig bestaan van de vogelherkenningscursus werd met de cursisten en het cursusteam gevierd. Een en ander kreeg mooie aandacht op de website van Vogelbescherming Nederland, Radio Noord-Holland, in het radioprogramma Vroege Vogels en in andere media. Om nog maar te zwijgen over alle interessante avonden, de excursies en het veldwerk, dat alweer volop aan de gang is. Er valt dit voorjaar weer veel te beleven met de vogels in onze omgeving.

Piet Spoorenberg

Onderzoek naar broedende scholeksters op daken

In ons werkgebied broeden al jaren scholeksters op daken van flats (o.a. bejaardenhuizen) en gebouwen met platte daken op industrieterreinen. Hoeveel en waar? Dat weten we niet. Omdat de scholekster, net als alle andere steltlopers, achteruitgaat in Nederland

wordt er landelijk een initiatief gestart om deze op daken broedende scholeksters te inventariseren.

Weet u ergens een broedgeval, meldt het bij mij en dan probeer ik aan het eind van het broedseizoen hiervan een verslag te maken.

Scholekster

Hans Hover

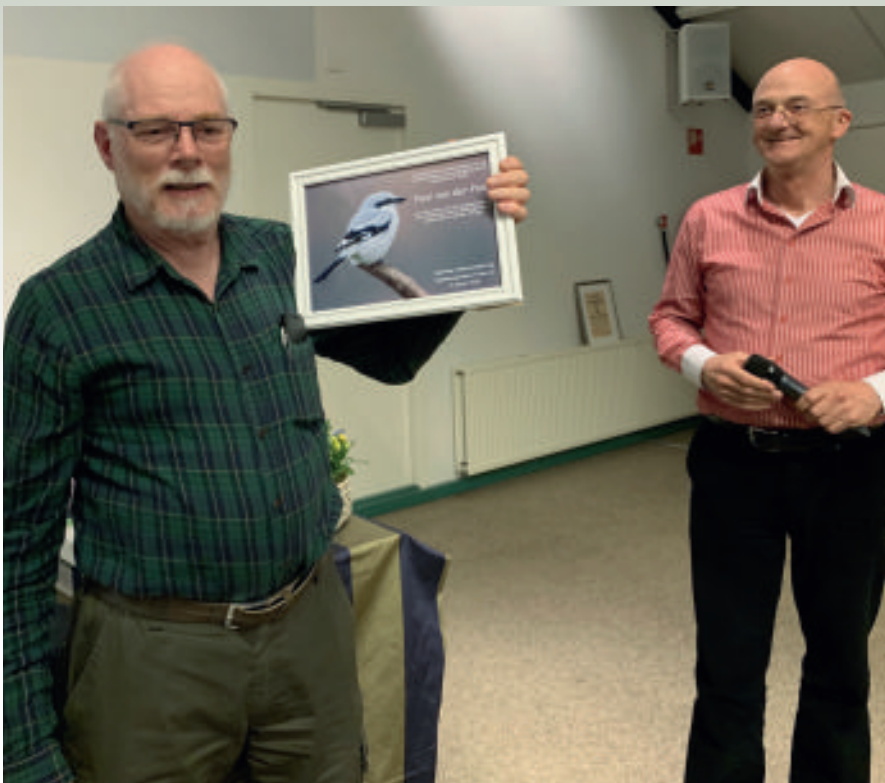
www.chirpscholekster.nl. en <https://www.scholeksterophetdak.nl/doe-mee/#section-2>

Rob Moolenbeek (035-65 62 641 of r.moolenbeek@ziggo.nl)

Paul van der Poel, nieuw erelid van onze Vogelwerkgroep

bijna een halve eeuw vogelcursussen

Ton van den Oudenalder (namens het bestuur)

Paul van der Poel en Piet Spoorenberg

Joke van Velsen

Ruim 46 jaar om precies te zijn is Paul van der Poel actief als cursusleider bij de voor- en najaarscursus van onze Vogelwerkgroep. Ontelbare cursisten heeft hij in die periode de beginselen van het kijken naar vogels en vooral het genieten van vogels bijgebracht. Hoe hou je een fitis en een tijftjaf uit elkaar. En hoe kun je al die verschillende eendensoorten op naam brengen. Om maar te zwijgen over al die kleine bruine vogeltjes en al die meeuwen. Paul legde dat vele cursusavonden altijd haarfijn uit. Ieder jaar opnieuw stond Paul paraat met ideeën om de vogelcursus vorm te geven. Elk jaar opnieuw behoort hij tot de groep cursusleiders, die zowel de theorielessen

geven als bij de bijbehorende excursies begeleiden. En dat al bijna een halve eeuw. Er zijn in ons land geen andere vogelcursussen te vinden die al 50 jaar vogelaars afleveren. Onze Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken is hierin uniek. En dit natuurlijk mede dankzij de onvermoeibare inzet van Paul en de andere cursusleiders. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 21 maart jl. is onder luid en langdurig applaus Paul van der Poel benoemd als erelid van onze Vogelwerkgroep. Hij ontving uit handen van onze voorzitter Piet Spoorenberg een oorkonde om zoals de voorzitter dit omschreef “als herinnering boven je bed te hangen”.

Hij bedankte Paul voor zijn jarenlange inzet en sprak de hoop uit dat Paul nog lang actief zou willen blijven voor onze cursussen.

Niet alleen geheel nieuwe cursisten varen wel bij de kennis van Paul, maar vooral ook leden die al wat langer lid zijn en vaak de cursus nogmaals willen volgen om hun kennis weer op te frissen.

“Dik verdiend dat erelidmaatschap” was een veel gehoorde opmerking na de ceremonie.

Paul, nogmaals van harte gefeliciteerd met het erelidmaatschap van onze Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Rustende huiszwaluw.
tekening: Ed Hazebroek

Huiszwaluw tellingen in 2018 bij de kolonies tussen Vecht en Eem

Dick A. Jonkers

Ieder jaar is het weer spannend hoeveel huiszwaluwen zullen gaan nestelen in het onderzoeksgebied van onze Vogelwerkgroep. De onrust begint in het voorjaar, wanneer zij terugkeren vanuit hun overwinteringsgebieden in Afrika, vermoedelijk de tropische regenwouden van Kameroen en het Congobekken (Van Bruggen, 2018). Tijdens die tocht kan er van alles gebeuren. Eenmaal in het broedgebied gearriveerd, moet worden afgewacht hoe de situatie daar is. Inmiddels staat de huiszwaluw op de Rode Lijst en heeft daar de status oranje (gevoelig) gekregen.

Problemen onderweg

Tijdens de terugtocht naar hun broedgebieden in Europa waren de weersomstandigheden slecht. Onderweg hadden zij al te maken met problemen. Zandstormen, zoals de harmattan, een wind zuidelijk van de Sahara en tegenwind vanuit het noorden in Noord-Afrika en de mediterrane streken. Dit zorgde al voor oponthoud. Ook zware depressies met veel neerslag leverden een negatieve bijdrage. Kortom er was al veel tegenslag geweest voor aankomst.

Droogte

Na aankomst in het broedgebied waren de problemen niet voorbij. De hoeveelheid regen was normaal voor de tijd van het jaar, maar het was toch erg droog. Mei was zelfs de warmste maand sinds drie eeuwen. In de periode juni tot en met augustus waren er extreme temperaturen. Vanaf het begin van de nestbouw waren er moeilijkheden. Modder kon wel worden aangevoerd, maar hechtte zich onvoldoende aan de

bouwplek. Een combinatie van factoren had tot gevolg dat er nogal eens nesten, al dan niet in aanbouw, loslieten van de ondergrond en er pogingen tot herbouw moest worden ondernomen. Met spanning werden daarom de resultaten van de kolonietellingen afgewacht.

Verspreiding over de regio en het aantal broedparen per gemeente

De eerste huiszwaluwen kwamen begin april ons land binnen en zijn toen op meerdere plaatsen gesignaleerd. Ook in ons onderzoeksgebied zijn ze in die periode gemeld.

Het Vechtplassengebied was goed voor 565 broedparen. Daarna kwamen de Eempolders met 170 paren en het Gooi met 142 paren.

De top drie van gemeenten die de meeste vestigingen bezaten werd met 171 paren weer aangevoerd door Muiden/Muiderberg, gevolgd door Eemnes. Deze gemeente was in het bezit van 118 paren en Hilversum had 82 nesten.

Van de in totaal 19 gemeenten liepen de aantallen nesten bij twaalf gemeentes terug; zeven zaten in de plus (Figuur 1).

Koloniegrootte en losse nestelplekken

Huiszwaluwen geven er, wanneer de mogelijkheden daarvoor aanwezig zijn, de voorkeur aan om in kolonies te broeden. In figuur 2 is een verdeling gemaakt van de koloniegrootte. Tussen haakjes is het aantal van 2017 vermeld. Als aparte categorie is die van solitair broedpaar opgevoerd. Net als voorgaande jaren was het aantal adressen waar één nest

aanwezig was weer groot en nu zelfs iets toegenomen. Ook kleine kolonies waren goed vertegenwoordigd.

Varia

Dorp/stad	Aantal nesten	
Muiden/Muiderberg	171	(197)
Weesp	71	(60)
Nigtevecht	51	(40)
Nederhorst den Berg	22	(30)
Vreeland	40	(43)
Loenen aan de Vecht	38	(50)
Nieuwersluis	24	(19)
Ankeveen	44	(31)
's-Graveland	14	(16)
Kortenhoef	45	(40)
Loosdrecht	45	(56)
Hollandsche Rading	5	(6)
Hilversum	82	(86)
Naarden	25	(32)
Blaricum	20	(12)
Huizen	10	(16)
Eemnes	118	(137)
Eembrugge	12	(13)
Eemdijk	40	(23)
Totaal	877	(907)

Figuur 1. Aantal nesten per dorp/stad in 2018 (2017)

Dit jaar waren er weinig vervolglegels hetgeen vermoedelijk te wijten is aan de lange droge zomer.

Huismussen kraakten nesten in Nigtevecht (1), Naarden (1), Huizen (3) en Blaricum (2).

Kunstnesten waren bewoond in Muiden (1), Ankeveen (1), Kortenhoef (6) en Eembrugge (10).

Van de drie geplaatste huiszwaluwtilen in Huizen was alleen die van het Nautisch Kwartier bezet.

De nok van een boerderij in Eemnes werd

Solitair	Klein	Vrij klein	Vrij groot	Groot
<i>paar</i>	<i>paren</i>	<i>paren</i>	<i>paren</i>	<i>paren</i>
1	2-10	11-25	26-50	51-100
106 (95)	129 (111)	10 (17)	6 (1)	0 (2)

Figuur 2. Grootte van de huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2018 (2017)

met gaas ontoegankelijk gemaakt voor een paar dat daar een jaar eerder had gebroed.

Soms kunnen de uitwerpselen onder een of meer nesten overlast veroorzaken. Op onderstaande foto, van het gemaaktje bij de Hilversumse Bovenmeent, is bij een stel oude fietsen te zien waar dat toe kan leiden.

Uit een nagekomen bericht blijkt dat in 2017 in Oud-Loosdrecht dode huiszwaluwen zijn aangetroffen, die omgekomen waren door het bloedzuigen van luisvliegen. Nogal wat zwaluwen hebben er last van (Borgsteede & Creemers, 2013). Er is niet nagegaan om welke van de twee bekende soorten het

mogelijk een slaappleats was.

Conclusie

Hoewel het er aanvankelijk op leek dat door de droogte, het gebrek aan insecten en andere factoren 2018 een rampjaar dreigde te worden, lijkt dit mee te vallen. In de regio Vechtplassengebied, het Gooi en de Eempolders bedroeg het verschil met 2017, wat het aantal vestigingen betreft, slechts 30 paren. Sovon meldde zelfs onlangs, dat op basis van de tot dan toe ingezonden resultaten er een toename van 2,75% van het aantal broedparen had plaatsgevonden. Mogelijk kunnen de bevindingen van 2018, het Jaar van de Huiszwaluw, waarin de situatie bij een

broedsels zeer klein is geweest. Verder zijn er berichten verschenen in de media dat veel dode jonge huiszwaluwen met ondergewicht zijn aangetroffen in het Lauwersmeergebied. Ook bij andere zwaluwsoorten was dat het geval.

Tellers

Dankzij de niet aflatende steun van het tellerkorps is het mogelijk jaarlijks dit verslag te schrijven. Mijn dank hiervoor is groot. In 2018 hebben de volgende personen zich ingezet om telling van de huiszwaluw als vanouds weer tot een succes te maken: P. Bakker, F. Bakker, G. Bieshaar, E. de Bruin, R. van Dijk, A. Driessen, W. Fokker, L. de Groot, D.A. Jonkers, W. Langendorff, R.G. Moolenbeek, M. Pieren-Olijhoek, E. van Oort, K. Pranger, A. van Soest, S. Staps, H. van Tol, N.J. vanTol-Coljee en M. van der Weyden.

Uitwerpselen bij het gemaaktje van de Hilversumse Bovenmeent op 4 juli 2014.

Pieter Schut

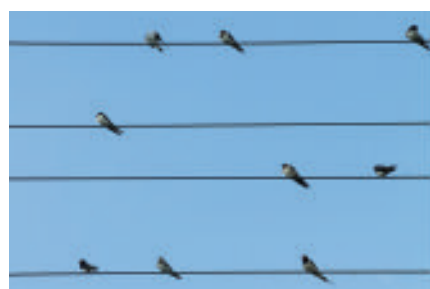
hier ging.

Op 24 september bevonden zich in een nest in Vreeland nog vijf jonge huiszwaluwen. De melder gaf aan dat het

groot aantal nesten intensief werd gevolgd, enig uitsluitsel geven over het aantal grootgebrachte jongen. Wel is er al een indicatie, dat het aantal tweede

Bronnen

- ▷Borgsteede, F. & H. Creemers, 2013. Parasieten van de Huiszwaluw. Het Vogeljaar 61(4-5): 203-207.
- ▷Jonkers, D.A., 2018. Huiszwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2017. De Korhaan 52(1): 34-36.
- ▷KNMI, 2018. Maand- en seizoenoverzicht.
- ▷Van Bruggen, J., 2018. Huiszwaluw (*Delichon urbica*) pp. 434-435 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers Utrecht/Antwerpen.

herhaalde oproep

Gezocht een huiszwaluwteller
in Weesp

volgens mijn berekeningen
komt er 9 uit

Door verhuizing van de vaste teller naar een plaats buiten het Gooi moet er voor Weesp een nieuwe teller komen.

Welke vogelaar uit Weesp of elders is bereid om in die gemeente jaarlijks in juni en eind juli/begin augustus de huiszwaluwnesten te gaan tellen? Wie helpt mij uit de brand. Het zou jammer zijn als de ononderbroken telreeks van decennia eindigt.

Aanmeldingen of inlichtingen bij dickjonkers@telfort.nl (06-53610590 of 035-5260456).

Het ornithologisch

‘Parc du Marquenterre’

in Frankrijk

Jelle Hogenbirk

De Somme delta bij eb

Korhaan redactrice Renée Beekman was er een jaar eerder dan de auteur van dit artikel

Indeling van het park, de entree, het panorama en de vogelobservatiehutten

Als je naar het zuiden van Frankrijk rijdt en je wilt daar de drukke snelwegen een keer mijden, kies dan een alternatieve route, weg van de snelweg. Neem bijvoorbeeld de kustweg langs Het Kanaal die min of meer regelrecht naar de monding van de rivier de Somme voert. Zo kan je tijdens de reis meer van het Franse landschap genieten. Alleen, als je in zuidelijke richting rijdt, wel even links blijven kijken ter hoogte van Duinkerken en Calais vanwege de horizonvervuiling rechts. De Somme ontspringt bij Fonsomme in het departement Aisne en de delta van de Somme mondt uit in Het Kanaal. Het Gooi ligt op ongeveer 450 km afstand van de monding.

Historisch gezien is het departement een

beladen gebied omdat er hevig gevochten werd in de Eerste Wereldoorlog van 1914-1918. ‘La grande Guerre’ zoals de Fransen die oorlog noemen. Nabij die monding ligt een betrekkelijk klein gebied dat voor ornithologen heel aantrekkelijk is, het ‘Parc de Marquenterre’ (Marquenterre betekent in het Frans: ‘Mer qui entre en terre’, vertaald in het Nederlands: ‘Zee die het land binnenkomt’).

Het park is ontstaan na, achteraf gezien, een mislukte poging om in 1923 het gebied van ca. 1000 ha. voor de jacht en de uienteelt geschikt te maken. Langzamerhand werd het gebied gedurende 50 jaar weer tot natuurgebied omgevormd. Het park werd in 1973 opgericht en in 1986 uitgebreid met 200

ha. Het gebied is opgenomen in het ‘Conservatoire du littoral’, een Franse overheidsinstelling voor natuurlijke kustbescherming.

Nadat we het bestaan van het park hadden ontdekt zijn we vanuit ons verblijf in Abbeville er op een mooie zonovergoten dag in juni naar toe gereden. Welnu, dat was eerst even schrikken. Op een gegeven moment werd de bewegwijzering bij het naderen van het park zeer pompeus en uitnodigend. En jawel hoor, een parkeerterrein dat bij een gezellig pretpark in Nederland niet zou misstaan. Dit inclusief een ‘Maison du Parc’ restaurant, een parkwinkel, picknicktafels en een entreekaartjesloket met tourniquets!

Dan is bij ons in Nederland het vogel spotten toch heel wat anders zou ik zo zeggen. Maar ach, je bent er dan toch en je koopt je entreekaartjes, waarna je rustig met de bezoekersstroom het park in loopt. Het eerste duin over en je belandt halverwege aan de achterkant van het duin op een open uitkijksplatform ‘Point de Vue’. Je aanschouwt vanaf dat punt ook het eerste binnenmeer. Dan begint het chagrijn te ontdooien, want je ziet direct dat er veel verschillende steltlopers aan de oever van dat binnenmeer aan het foerageren zijn en dat zomaar in de pure vrije natuur. Hoewel ik geen doorgewinterde vogelaar ben, onderscheidde ik direct de gracieuze steltkluten. Zomaar vloog er op een tiental meters afstand boven ons hoofd een

Slapende kluut en foeragerende steltkluut

Jelle Hogenbirk

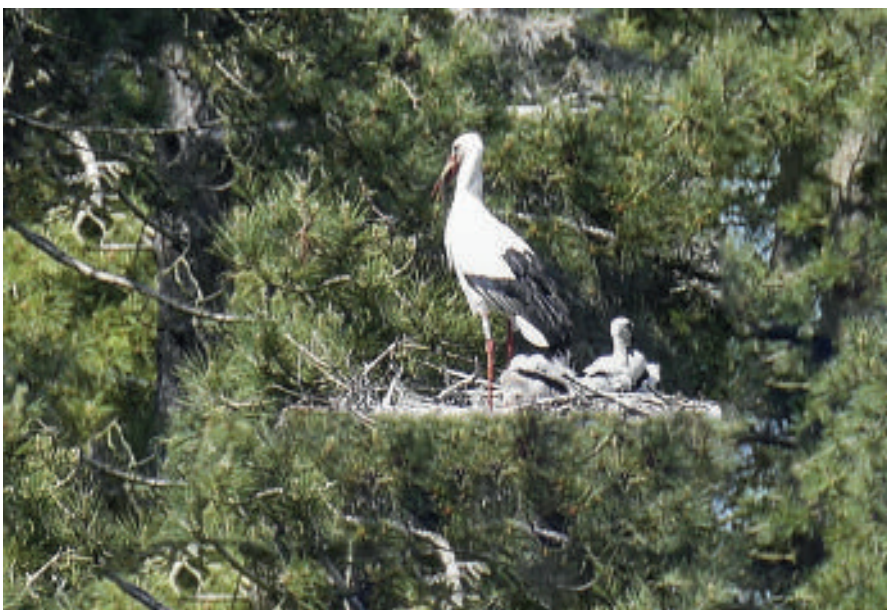
Nog net te zien, de kraanvogel

Jelle Hogenbirk

lepelaar over. Dat deed dus goed.
Leuk, leuk . . .

In het park zijn er beschutte en vanuit de meertjes en poelen gezien aan het oog onttrokken wandelpaden. Als je een normaal wandeltempo aanhoudt dan is het langste pad twee uur gaans. Aan deze paden zijn ongeveer 13 vogelobservatieposten gelegen. Meestal zijn die overdekt en er zijn ook zijpaden, die nog naar verscholen oeverplekjes leiden. Wandelend en observerend zagen we tal van bewoonde lepelaarsnesten, met vader, moeder en de jongen. Vaak waren die in kruinen van niet al te hoge naaldbomen geposteerd. Naarmate je je verder van het beginpunt van het wandelpad verwijderde, werd het ook een stuk rustiger. Onderweg heb ik nog een tijd staan kijken naar een fuut die een gigantische kikker trachtte te verzwelgen. Ik dacht wel dat die kikker het niet leuk vond, want hij hield zijn vier poten wijd gespreid om kennelijk niet zonder slag of stoot naar binnen te worden gewerkt.

In de tabel staan de vogels die per maand het vaakst gespot worden. De meeste soorten uit die tabel kennen we wel, maar de kwak heb ik niet gezien; de kleine zilverreiger met die prachtige kopveren weer wel. Mijn euforische ervaring was het spotten van een kraanvogel; prachtig zoals zijn veren bij elk vlaagje wind schitterden in de zon.

Ooievaar met paling probeert jongen te voeren

Jelle Hogenbirk

Overdag worden de meeste kijkhutten bemand door twee of drie leden van de 'L'équipe des guides' die uitgerust zijn met een echt merk vogelspotkijker. Aan deze mensen kan je vragen of ze al iets bijzonders hebben gesignaleerd.

Dan aan het einde van de wandeling is de laatste, maar zeer grote uitkijkpost. Deze gaf zicht op een ooievaarskolonie waarvan de nesten zich in naaldbomen bevonden. Die werden geflankeerd door de nesten van lepelaars.

In een gesprek met een van de vogelwachters in die 'kijkhangar' zei ik, dat ik zelfs een kraanvogel had gespot. Aarzelend keek de man mij aan, niet echt enthousiast, 'Ahh, oui, oui, . . .'. dat is een aangeschoten exemplaar en kan niet meer vliegen. Gelukkig kan hij hier nog een goed, vrij en beschermd leven leiden. 'Duizend bommen en granaten: mijn exclusieve vogelspot-illusie'

Wacht van de zeehondenbescherming

Jelle Hogenbirk

geëxplodeerd. Op één van de ooievaarsnesten probeerde een ooievaar zijn jongen te voeren met een heel grote, vette paling. Dat duurde en duurde. De ooievaar slokte de paling op, waarna hij de paling weer uit zijn snavel liet glijden. De afloop hebben we niet meer meegemaakt. Sluitingstijd! 'Parc du Marquenterre' is in Nederland niet zo bekend maar voldoet als educatief

object mijns inziens heel goed. Het park is in heel Frankrijk goed bekend. Als je toch bij de delta van de Somme bent en je wilt zeehonden zien, dan zijn ze heel goed te spotten op het duin van de zuidelijke landtong van de rivier. Bij eb ontstaat daar een gigantische zandvlakte, vergelijkbaar met de Vliehors op Vlieland. De robben liggen aan de rand van de natuurlijke (vaar)geulen. Daar wordt er

door vrijwilligers voor gewaakt dat mensen niet te dichtbij komen. Een door de mens verstoord jong wordt soms verstoten door de moeder. Het was leuk om in een gesprek met de bewakers de naam van Lenie 't Hart te horen en de bemoeienis die ze daar heeft gehad met de bescherming. Enkele medewerkers hadden in het verleden een stage in Pieterburen gevolgd.

Nadere informatie

Op het internet kan je veel informatie over dit gebied en over het park in het bijzonder vinden. o.a.: www.baiedesomme.fr/lieu/1-3661-14-1-le-parc-parc-du-marquenterre (dat van 'parc-parc' klopt).

Voor het vertalen van Franse vogelnamen naar b.v. Nederlandse en v.v., kan je de app 'Bird Sounds Europe' gebruiken. De zang van een geselecteerde vogel kan hoorbaar op je telefoon worden weergegeven. Onder instellingen van de app is het mogelijk de taal te kiezen van de gewenste alfabetische vogellijst en daar de gewenste vertaling bij te voegen. Verder bevat de app hyperlinks naar nadere beschrijvingen van de vogel.

Ook kan je gebruikmaken van een uitgebreide Excelsheet met vogelnaam vertalingen: <http://www.mezen.madelen.nl/LijstMetVogelnamenDownload.html>

Februari	wintertaling, pijlstaart, smient, grauwe gans, grote zilverreiger
Maart	zomertaling, blauwe reiger, slobbeend, bergeend
April	kleine zilverreiger, koereiger, lepelaar, ooievaar, regenwulp
Mei	tureluur, groenpootruiter, kluut, rose grutto, blauwe reiger
Juni	bergeend, ooievaar, kluut, steltkluut, zwartkopmeeuw, kwak, kleine zilverreiger
Juli	krombekstrandloper, wulp, grutto
Augustus	grote aalscholver, lepelaar, zomertaling, zwarte ooievaar, ooievaar, kluut
September	grote zilverreiger, visarend, slobbeend, wintertaling, watersnip
Oktober	kievit, vink, keep, sijs, zwaluwen, lijsters, leeuweriken, goudplevier
November	grauwe gans, brandgans, smient, meerkoet, pijlstaart, kuifeend

Tabel: *In het ornithologisch 'Parc du Marquenterre' zijn de laatste paar jaar ca. 300 soorten trekvogels gespot en ook een groot aantal vogels geringd.*

*Aangetaste den door de zwarte specht
Ongerepte delta van de Somme
Le Crotoy aan de noordelijke oeverpunt van de Somme*

Vogelherkenningscursus 50 jaar

Paul van der Poel

Vat maar eens de historie van 50 jaar vogelherkenningscursus samen in een leesbaar artikel dat recht doet aan het succes. Een cursus die als eenmalig werd georganiseerd en daarna jaarlijks wordt gegeven. Dat was de uitdaging voor het huidige team van tien personen, die dat als vrijwilligers met enthousiasme blijven voortzetten en die dit artikel hierbij presenteren.

Van verleden naar heden

In 1969 werd op initiatief van een van de oprichters van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, wijlen Jan Bos, voor de eerste keer onder de titel een 'Cursus in Vogelherkenning' georganiseerd. Deze cursus bestreek een heel jaar en bestond uit tien lesavonden. Het was een dermate

groot succes, dat een van de cursisten daarover een artikel van anderhalve pagina in De Korhaan publiceerde. Het aantal reacties op de cursus was zo groot dat werd besloten om twee cursussen per jaar te gaan geven, de ene in het voorjaar en de andere in het najaar. Het aantal avonden per cursus was tot 1978 acht in

het voorjaar en zes in het najaar, terwijl het aantal tegenwoordig voor beide zes is.

Door de jaren heen zijn er heel wat leden van de Vogelwerkgroep betrokken geweest bij de organisatie en presentaties. Daarnaast waren en zijn er nog steeds veel leden die helpen bij het leiden van de bijbehorende excursies. Het is onmogelijk om eenieder op te sommen van de vele tientallen personen die meegeholpen hebben. Daarvan zijn er enkelen die vandaag de dag nog helpen als excursieleider of als gastspreker. Toch wil ik hier enkele personen noemen die vanaf het begin van de cursus lange tijd presentaties hebben verzorgd: Yves Vogel (30 jaar, gestopt in 1998), Carla Holzenspies (met korte onderbreking tussendoor, 22 jaar, gestopt in 1999), Klaas Visser (13 jaar, gestopt in 1981), Leny Reddingius (22 jaar vanaf 1973), Atie en Frans van Klaveren (27 jaar vanaf 1982) en Guus van der Poel (vanaf 1999 19 jaar). Ook in het huidige team zijn zeven mensen al meer dan 10 jaar actief! Het aantal leden van het team is in de loop der jaren wisselend geweest van vier tot de

Excursie

Yvette Kusters

huidige tien personen. De eerste jaren verliep de coördinatie en registratie van deelnemers via de secretaresse van de vereniging, maar al gauw werd dit een aparte functie binnen het team. In alle gevallen werd (en wordt) deze functie vervuld door een vrouw.

Uit de archieven blijkt dat de eerste cursus gegeven werd in een zaal van Hotel Jans in Hilversum (gesloopt in 1974). Daarna verhuisde de cursus voor korte tijd naar een lokaal van het Goois Lyceum in Bussum. Rond 1974 werd de grote zaal van de Zuiderkerk in Bussum gehuurd, maar omdat deze kerk gesloopt werd, verkasten we in het najaar van 1988 naar de dichtbijgelegen Verlosserkerk. Doordat de situatie niet ideaal was werd in 2007 het Goois Natuurreservaat (GNR) benaderd en kregen we toestemming om de infoschuur te gaan gebruiken. In het voorjaar van 2008 hielden we voor de eerste keer de cursus op deze locatie. Omdat alle groene groepen in het Gooi deze locatie zijn gaan gebruiken hoefden we geen huur te betalen. We doneerden geld dat anders voor huur betaald moest worden aan het GNR voor uitbreiding van de schaapskudde.

In de beginjaren waren de mogelijkheden om te presenteren beperkt tot het gebruik van een projector, kleurendia's, scherm en aanwijsstok. De aanwijsstok was beroemd in het gebruik door Klaas Visser. In plaats van te vragen om de volgende dia stampte hij een keer luid met de stok op de vloer van het podium in de Zuiderkerk, om vervolgens dat meermalen te doen, wanneer de wisseling van dia te traag naar zijn zin ging. Voor aanvang van iedere cursus werd vastgesteld welke soorten vogels behandeld zouden worden en begon de voorbereiding van de lessen door de docent met het sorteren van de dia's in de sleden. Begin deze eeuw werd voorzichtig geopperd beamerpresentaties te gaan geven. Aanvankelijk stonden enkele leden van het team daar huiverig tegenover, tot demonstraties lieten zien wat de voordelen daarvan zijn. De onvolprezen Leitz projectoren bleken steeds moeilijker goed te onderhouden en hielden het net vol totdat we in 2006 de eerste keer op de nieuwe beamertechniek overgingen.

Tot ergens in de 70er jaren bestond een cursusavond uit de behandeling van een aantal nieuwe soorten en een herhaling of een film. Geleidelijk werden steeds meer thema's behandeld, zoals vogeltrek, zang en balts en topografie. Via een bureau werden films gehuurd over weidevogels, het vliegen van vogels en de vogeltrek. Na 1995 was het niet meer mogelijk deze films te huren. Ook kwam ieder jaar tot 2002 Evert Boeve (overleden op 19 november 2018) een van zijn beroemde films vertonen, die hij op zijn unieke wijze toelichtte. De vogelsoorten zoals we die tegenwoordig behandelen zijn grotendeels biotoopgericht, bijvoorbeeld vogels van bos of van water en moeras. Verder zijn er presentaties over specifieke soortengroepen, zoals roofvogels, uilen, kraaien en meeuwen. Iedere cursus wordt minstens een halve avond besteed aan één soort zoals de fuut, gaai of ijsvogel. Voor het ten gehore brengen van de vogelgeluiden werd een taperecorder met versterker gebruikt. Het was iedere keer een heel gedoe om de gewenste vogelgeluiden vanaf lp's over te zetten op de band. Daarna moest een lijstje gemaakt worden waarop degene die de band bediende kon zien tot welk getal op de teller van de recorder doorgespoeld moest worden voor het volgende geluid. Toen eenmaal cd's met vogelgeluiden beschikbaar kwamen, werd in 1989 een cd-speler met wisselaar aangeschaft, zodat het afspelen een stuk gemakkelijker werd. Door de overgang naar beamerpresentaties is het nu mogelijk de geluiden in de presentaties op te nemen.

Excursie

Yvette Kusters

Iedere cursus heeft vier bijbehorende excursies en geprobeerd wordt op de voorafgaande les vooral die soorten te behandelen, die kenmerkend zijn voor de biotoop van de betreffende excursie. De 's-Gravelandse landgoederen zijn altijd excursiedoel geweest en jarenlang bezochten we ook de Eempolders, tot we besloten naar de Hilversumse Bovenmeent te gaan. Door de lange aanlooproute naar de Bovenmeent zijn we inmiddels weer teruggekeerd naar de Eempolders. Voordat de golfbaan in het Naarderbos werd aangelegd was dat een prima excursiegebied met een verscheidenheid aan biotopen. Zo ook Groeneveld, tot het park in oude stijl werd hersteld. De Ankeveense Plassen waren eveneens vaste prik, totdat het fietspad langs de Spiegelpolder werd aangelegd en het te druk werd. Gelukkig zijn er andere gebieden gevonden, zoals de Tafelbergheide, Bikbergen en IJzeren Veld, en De Stulp bij de Lage Vuursche. Door alle veranderingen in Flevoland zijn de excursiegebieden daar tegenwoordig in twee verschillende delen geknipt.

Van heden naar de toekomst

Zoals eerder vermeld bestaat het huidige team uit tien enthousiaste personen. Een week na afloop van iedere cursus komen we bij elkaar om te bespreken wat goed of fout ging. Tevens welke verbeterpunten er zijn en hoe het programma eruit gaat zien voor de volgende cursus. Ook voor de start van het 51e jaar zijn de plannen alweer rond. Er staat al een programma

op stapel met bekende thema's, maar vaak in een nieuw jasje gestoken of met een andere docent. De kunst is bij de tijd te blijven, zowel met de ontwikkelingen in de techniek en de wensen van cursisten als met de ontwikkelingen in leefgebieden van de vogels, het klimaat en milieu en als afgeleide daarvan de vogelstand. Wat dat laatste betreft dient gezegd te worden dat soorten zoals kuifleeuwerik en korhoen in het Gooi, ja zelfs in heel Nederland, nagenoeg verdwenen zijn en we exoten terug hebben gekregen als nijlgans en halsbandparkiet. Zo blijft ook de cursus dynamisch en uitdagend voor het team.

Kijk je naar kranten, huis-aan-huisbladen, websites van vogelwerkgroepen, bekendmakingen van organisaties op natuurgebied, zoals de KNNV (Vereniging voor Veldbiologie), Vogelbescherming en het IVN-natuureducatie dan valt op dat op allerlei en steeds meer plaatsen in ons land cursussen vogelherkenning gegeven worden. Rijst de vraag, of er in het Gooi en omstreken nog wel belangstelling is voor de cursus van onze Vogelwerkgroep, zeker nu er de afgelopen vijftig jaar tussen de 4000 en 5000 mensen onze cursussen volgden. Deze vraag kan volmondig met ja worden beantwoord. Er zijn alweer aardig wat aanmeldingen voor de komende cursus. Van veel mensen hebben we de vraag gekregen of ze de cursus nog een keer mogen volgen. Veel cursisten lieten weten, dat het er zo gezellig en gemoedelijk toegaat en dat de lessen zo ontspannen gegeven worden. Wij ervaren

De harde werkers van de vogelherkenningscursus

dat zelf ook zo en dat geeft ons steeds weer nieuw enthousiasme naast het feit, dat het leuk is iemand iets te kunnen leren. Verder is het extra fijn om samen te genieten van mooie waarnemingen, waardoor je soms jaren later oud-cursisten tegen komt die zeggen "Weet je nog, toen die gure dag dat we zo mooi die kraanvogels zagen".

Samenstelling huidige team

Francis Bakker

Paul Keuning

Francis Bakker

Francis volgde twee keer de cursus voordat zij in 2013 het stokje overnam van Connie Leijdekker. Zij is tevens natuurgids IVN-natuureducatie en houdt als coördinatrice en secretaresse de aanmeldingen bij. Hetzelfde gebeurt heel

nauwkeurig met een presentielijst en waar nodig verleent ze mogelijk service naar de cursisten. Ook weet ze het team prima bij te sturen en in toom te houden en zorgt ze aan het eind van de cursus altijd voor een verrassing.

Tonny Bakker

Samen met Wil Makkinje volgde zij de cursus in ons vorige onderkomen en kwam het team in 2008 versterken. Zij regelt de catering en zorgt niet alleen voor koffie, thee en drankjes, maar ook voor iets lekkers in de pauze. Zij is ook zeer goed in het leiden van excursies en weet daarbij snel de vogels in de telescoop te zetten en in de vogelgids aan de deelnemers te tonen.

Bertus van den Brink

Bertus kwam een aantal keren op de tweede cursusavond met de promotiekraam van de Vogelwerkgroep en werd zo gegrepen door de sfeer, dat hij sinds 2003 als docent bij het team is. Hij behandelt alle mogelijke onderwerpen met als favoriete soortgroepen de roofvogels en uilen. Als natuurgids van IVN-natuureducatie is hij op veel andere terreinen van de natuur thuis, wat vooral tot uiting komt in het veld tijdens de excursies.

Roel Huizenga

Ook Roel, fervent watersporter, volgde ooit de cursus en werd gevraagd docent te worden voor de watervogels als opvolger van Leny Reddingius. Hij behandelt ook andere onderwerpen. Favoriet is het onderdeel 'proef op de som' aan het eind van de najaarscursus. Helaas moest hij bij

Paul Keuning

de laatste najaarscursus verstek laten gaan wegens ziekte, maar we hopen hem weer terug te zien in het komende voorjaar.

Peter Jansen

Peter kwam in het team als docent en excursieleider. In het veld mensen onderwijzen bevalt hem beter dan vanachter de lessenaar in de zaal. Naast het leiden van excursies verleent hij hand- en spandiensten voor de diverse werkzaamheden die nodig zijn om de cursus te laten draaien.

Wil Makkinje

Wil volgde samen met Tonny Bakker de cursus. Toen bleek dat hij alles van computerzaken en randapparatuur wist, werd hij gevraagd in het team te komen als technische man. Als zodanig zorgt hij sinds 2008 voor de apparatuur en verzorgt hij het beeld en geluid bij de presentaties. Net als Tonny is hij van grote waarde bij het leiden van excursies.

Mieke Pieren-Olijhoek

Tijdens een observatie van de boerenzwaluwen op de slaappleats aan de Gooimeerkust wisten we haar te strikken als docente voor de presentatie over zwaluwen. Tegenwoordig is zij docente voor tal van onderwerpen. Daarnaast is zij ook een gedreven excursieleidster en assisteert zij op de cursusavonden achter de bar.

Paul van der Poel

Paul kwam ooit als excursieleider in het team (vooral) vanwege zijn kennis van de vogelgeluiden. Het bleek dat hij sommige vogels kon lokken door imitaties, al moet gezegd worden dat het niet soorten zijn die uitblinken door hun mooie zang. Na een paar jaar werd hij docent. Hij was een van de voorvechters om te werken met beamerpresentaties.

Splint Scheffer

Splint kwam in 2008 in het team als excursieleider en 'handige man' en fabriceerde zo allerlei hulpmiddelen en is tevens een voortreffelijke

'parkeerwachter'. Hij is inmiddels docent en behandelt bij voorkeur watervogels. Splint is de man die ervoor zorgt dat bij iedere excursie voldoende excursieleiders beschikbaar zijn. Als zodanig weet hij altijd de nodige leden van de Vogelwerkgroep te mobiliseren.

Henk de Vendt

Samen met Splint kwam Henk in het team als excursieleider en hij ontwikkelde zich tevens als een octopus met rechterhanden. Op alle terreinen die je kunt bedenken assisteert hij. Zo staat hij bijvoorbeeld achter de bar, zorgt voor documentatie en cursusmappen, beheert de kas, fungeert als tweede technische man en zorgt voor verslaglegging bij de evaluatievergaderingen.

Na deze opsomming is er maar een conclusie mogelijk:

Wij hebben er weer zin in!

Onderzoek naar broedende scholeksters op daken

Scholekster

Hans Hover

In ons werkgebied broeden al jaren scholeksters op daken van flats (o.a. bejaardenhuizen) en gebouwen met platte daken op industrieterreinen. Hoeveel en waar? Dat weten we niet. Omdat de scholekster, net als alle andere steltlopers, achteruitgaat in Nederland

wordt er landelijk een initiatief gestart om deze op daken broedende scholeksters te inventariseren.

Weet u ergens een broedgeval, meldt het bij mij en dan probeer ik aan het eind van het broedseizoen hiervan een verslag te maken.

www.chirpscholekster.nl en <https://www.scholeksterophetdak.nl/doe-mee/#section-2>

Rob Moolenbeek (035-65 62 641 of r.moolenbeek@ziggo.nl)

Halsbandparkiet

Wim de Jong

De halsbandparkiet roept, naar ik begrijp, gemengde gevoelens op. Van: "Dood aan de exoot!" tot "Echt een verrijking!" Met natuurlijk alle nuances er tussenin. Zo gaat dat met meningen. Maar hij is er nu eenmaal. Door ons toedoen. Kooitje open, vogel weg. Kinderen vinden hem leuk, ouders zijn het gekrijs zat... 'Heeft ie lekker de vrijheid.' Om maar een voorbeeld te noemen.

Ruim drie jaar geleden verhuisde ik naar het centrum van de stad Utrecht. Sindsdien zie (en hoor!) ik ze iedere dag. Eerst aan de Maliesingel, nu aan de Lange Nieuwstraat, waar ik in een hofjeswoning woon. Mijn buurvrouw voert de vogels uitbundig in de semi-gemeenschappelijke achtertuin die met lage ligusterhaagjes wordt doorsneden – ook leuk voor vogeltjes. Mijn woonkamer ligt eenhoog en van daaruit heb ik een mooi overzicht

Halsbandparkiet

Wim de Jong

Levendig en luidruchtig

Ronald Hermsen

over die tuintjes, waarin van alles rondvliegt en de soorten elkaar aftroeven bij de voederbakjes.

Levendig en luidruchtig

Zo ook die halsbandparkieten, die wat mij betreft ook pijlstaartparkieten hadden mogen heten: zie ze gaan, ze lijken wel een eskadron tijdens een vliegshow. Evenveel herrie ook. Ze zitten semi bij elkaar op een aantal takjes om dan een voor een strak, maar sierlijk, naar het eten te duiken. Ik vind dat toch wel een kleurenfeestje, hoewel ik, net als bij het spetterende ijsvogeltje, ook altijd aan die knalkleuren moet wennen. Ik weet wanneer ze er zijn, dat laten ze immers duidelijk horen. "Levendig en luidruchtig", schrijft de ANWB Vogelgids van Europa. En: "Breidt als cultuurvolger en verwilderde kooivogel verspreidingsgebied uit vanuit steden". Ze broeden sinds 1968 in ons land in

holtes en ook in nestkasten, maar hun broedsucces is gering. Waarom eigenlijk? Ik vraag het Sovon en hun antwoord luidt: "Een parkiet is een relatief intelligente vogel die het bij de overleving moet hebben van kennis van de omgeving en de sociale omgeving van de parkieten onderling, maar ook van kennis van de gevaren, predatoren en voedselbronnen. Heel anders dan bijvoorbeeld een koolmees die een bijna geheel instinctief leven leidt". Parkieten worden ook ouder, dus de 'omlooptijd' van de populatie ligt laag. Ze hoeven daarom ook niet zoveel jongen per jaar te produceren om de populatie op peil te houden.

Bont gezelschap

Vandaar dus dat ik ze ondanks dat geringe broedsucces overal in de binnenstad zie en hoor. En nogal nadrukkelijk zie en hoor. Kester Freriks schrijft: "Waar ze zich melden, nemen ze bezit van de hele omgeving: boom, park, lucht erboven." Dat is leuk en kordaat geschreven, maar laten kauwen, eksters, gaaien en andere (brutale) vogels zich echt wegtetteren? In onze hofjestuin in ieder geval (nog) niet, misschien dat het evenwicht zich verplaatst, maar dat doet het voortdurend en overal. De heggenmus fluit me nog altijd wakker en de zanglijster doet nog altijd net alsof hij een buizerd is (maar fopt me niet meer). Daarnaast blijven ook merel, roodborst, gaai, ekster, vink, kool-, pimpel- en staartmees, spreeuw, hout-, stads- en tortelduif, kauw en kraai gewoon komen. Een bont gezelschap. Daar hou ik wel van: een bont gezelschap. Ook in de vogelwereld.

Wat was er interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

De DompHoorn jrg. 53(1) maart 2018

Tijdschrift van Natuur- en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' verscheen in een fraai nieuw jasje met een wat kleiner, maar prettig leesbare letter. In het overzicht van activiteiten blijkt dat aan diverse Sovontellingen wordt meegedaan: watervogels, slaapplaatstelling van grote zilverreiger en aalscholver. Van STORK (Stichting Ooievaars, Research & Knowhow) kregen 14 jonge ooievaars een ring om de poot. De nestkastresultaten mochten er ook zijn: slechts 41 jonge kerkuilen zijn uitgevlogen, de bosuilen deden het ook niet goed met maar 6 jongen.

De steenuilen zetten maar liefst 28 jongen op de wereld en de torenvalken ook nog eens 16.

Dutch Birding jrg. 41(1) 2019

Tijdschrift over palearticische vogels. R.E. v.d. Vliet; in de serie 40 jaar Dutch Birding nu een overzicht van de laatste vijf jaar, waarbij hij een aantal memorabele, fanatieke twitchers belicht, o.a. Cock Reinders en Klaas Eigenhuis. Deze laatste kwam een paar jaar terug tot het inzicht dat hij met het najagen van zeldzame vogeltjes meer schade aan natuur en milieu toebracht dan hij kon verantwoorden en is toen abrupt gestopt met twitchen. Ook de in 2014 overleden Bussumer Jan Bos wordt genoemd als nestor onder de vogelaars. Leander Khil et al. 'Grijze drongo's in Iran 2014-18'. M.I. Habib 'Woestijnvalken op de Egyptische eilanden in de Rode Zee 2012-17'. En altijd worden er weer bijzondere vogels in ons land gesignaleerd. Enkele krenten uit de pap: Bairds strandloper in Deventer, natuurlijk de dunsnavelnotenkraker uit Wageningen, een bonte tapuit op Schier, een grijswangdwerglijster in Den Haag en een kleine trap in Haamstede.

De Grauwe Gans jrg. 35(1) april 2019

Vogel- en Natuurwacht Flevoland. T. de Leeuw 'Herstart integrale roofvogeltelling Zuid-Flevoland'. In vergelijking met de periode 2003-2007 doet de blauwe kiekendief het goed, terwijl het symbool van de Flevopolder, de bruine kiek, met slechts één exemplaar op de lijst voorkomt. Verder een heel goed verhaal van Martijn Dekker over de zeearend, die in vijf jaar tijd met tien broedparen, verspreid over grote delen van ons land, nu jongen grootbrengt.

De Kruisbek jrg. 61(1) januari 2019

Vogelwacht Utrecht. Bert van 't Holt 'Jaar van de wulp'. De groep Numeniini, waar de wulp toe behoort, is een van de meest bedreigde groep vogels van onze planeet. De dunbekwulp en de eskimowulp zijn al uitgestorven. Maar in Frankrijk wordt de 'gewone' wulp langs de Atlantische kust nog steeds bejaagd! Wulpenmannen zijn goede vaders: man en vrouw wisselen elkaar af op het nest en als de kuikens uitgekomen zijn, laat het vrouwtje het grootbrengen over aan het mannetje. W. v.d. Vegte 'Midwinter roofvogeltelling 2018': anderhalf keer zoveel roofvogels als normaal, ook de torenvalk zit weer flink in de lift. G. Peterse 'Reisverslag Extremadura' met mooie foto's.

Wil Makkinje zag en fotografeerde op 28 oktober 2018 de zeer zeldzame roodoogvireo op Texel. Een mooie foto! Toon Vernooij 'Duikers in de winter', naar aanleiding van de parelduiker in de Haarrijnse Plas, waar nogal verwarring over was: zie de verschillen tussen de verschillende duikers. Ben de Kruijff 'Het gaat goed met de weidevogels in De Kroon.' Verder 'Nieuws in het kort': het sinds 1827 uitgestorven gewaande Nieuw-Zeelands stormvogeltje is weer met 25 broedpaar vastgesteld op een eilandje voor de kust van Auckland.

Limosa jrg. 91(3) 2018

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie en Sovon. Sierenburg P. & V. van der Spek 'Golven goudhanen: een analyse van de influx van 2015'. In 2015 gaven de weersomstandigheden, stevige noordoostenwind, geen aanleiding tot een grote invasie uit Oost-Europa. Finse wintervogel-monitoring toonde wel aan dat er in dat jaar grote populaties goudhanen in het noorden van Finland aanwezig waren. De vogels die meer tijd namen voor hun trek naar hier, bleken op het vogelringstation Meijndel meer vetreserves te hebben. V. van der Spek et al. 'Dertig jaar broedvogel monitoring in de Amsterdamse Waterleidingduinen'. Dit gebied, liggend tussen Zandvoort en Noordwijk ging in de 30 jaar na 1984 mee in de landelijke trends voor wat betreft de meeste vogelsoorten. Zowel het aantal soorten broedvogels, als de soorten met een beschermde status gingen achteruit. Exoten, zoals nijlgans en grote Canadese gans vestigden zich hier. De vogels in de zilte en zoute natuur staan er slecht voor (WNF in 2017). Daar zijn diverse oorzaken voor aan te wijzen. Het veranderende landschap door de grote populatie grazende damherten is zeker een factor van belang.

De velduil

Bert Roelofs

Foto's bij dit artikel:

Bert Roelofs

locatie: Zeeland, Koudekerkse Inlaag bij Plompetoren, maart 2012

Inleiding

De velduil behoort tot de orde der (Strigiformes) en de familie Strigidae, oftewel de 'echte' uilen, die 191 soorten kent, verdeeld over 25 geslachten. De andere familie van deze orde wordt gevormd door de 19 soorten kerkuilen (de Tytonidae), die de wereld rijk is.

De velduil is een middelgrote dagactieve uil van open gebieden met lage, maar voldoende begroeiing. Deze uil heet wetenschappelijk *Asio flammeus* en wordt internationaal Short-eared Owl genoemd, te onderscheiden van de ransuil (*Asio otus*) die grotere 'oor'pluimen heeft en derhalve als Long-eared Owl door het leven gaat. De Duitsers en Fransen leggen beide in hun naamgeving ook een link met de voorkeur voor het bewonen van moerassige en daarop lijkende gebieden: Sumpfohreule (Moerasooruil [Duits]) en

Hibou des marais (Moerasuil [Frans]). De vier andere *Asio*-uilen hebben ook allen pluimpjes en zijn: *Asio abyssinicus* (Ethiopische ransuil), *Asio capensis* (Afrikaanse velduil), *Asio madagascariensis* (Madagaskarransuil) en *Asio stygius* (Grote ransuil). Wetenschappers onderscheiden momenteel 7 tot 11 ondersoorten, verdeeld over Europa, Azië en Amerika. De in Nederland voorkomende velduil is de nominaat *Asio flammeus flammeus*.

Rode Lijst

In Nederland is de velduil nog slechts een schaarse broedvogel en is het jaarlijks aantal doortrekkers of overwinteraars doorgaans beperkt. De velduil is sterk nomadisch van aard, steeds zwervend op zoek naar gunstige vestigingsplaatsen in termen van voeding en veiligheid (rust, dekking). Als de omstandigheden in

Noord- en Noordoost-Europa slecht zijn, trekken velduilen in groten getale zuid- en westwaarts. In Nederland bleek 2014 een heel goed muizenjaar en in dat jaar voltrok zich een ware invasie van velduilen uit noordelijker regionen naar onze streken. In andere jaren kan de velduil Nederland als broedgebied bijna en als overwinteringsgebied geheel links laten liggen.

Helaas laat het aantal broedparen in Nederland een dalende lijn zien. Een halve eeuw geleden broedden er 130 tot 185 paar in vooral Flevoland, het noordwesten van Overijssel, de hoogveengebieden van Drenthe, Friesland en de Waddeneilanden. Begin negentiger jaren was dat aantal al gedaald naar een kleine 100 paar; rond 2007 resteerden er nog maar 40 paar. In 2016 bleef de teller steken op slechts 20 tot 25, vooral op de Waddeneilanden, Noord-Groningen en het zuiden van Friesland.

Ook het aantal overwinteraars vertoont een dalende lijn. De voornaamste bronpopulatie van de in onze streken overwinterende velduil is namelijk de Russische, waar het ook verre van goed mee gaat.

Daarom staat de velduil op de rode lijst te boek als 'ernstig bedreigd'. De Vlaamse Rode Lijst bestempelt deze uil als 'zeldzaam'. Het is gelukkig niet alleen kommer en kwel voor de velduil; op de internationale Rode Lijst van de IUCN staat de soort te boek als niet bedreigd; wel is er wereldwijd sprake van een afnemend aantal.

Een aantal factoren speelt een rol in de achteruitgang van deze uilensoort. De favoriete biotoop van natte open gebieden (droge moerassige gebieden, kwelders, duinvalleien met natte plekken en venen) is in Nederland steeds minder te vinden als gevolg van drooglegging. Bovendien leidt de intensivering van het gebruik van zowel akker- als grasland tot afname van het voedselaanbod. Zo is bijvoorbeeld de natuurlijke driejaarlijkse veldmuizencyclus in het landbouwareaal door de huidige wijze van werken in deze sector nagenoeg ongedaan gemaakt. Verder is er een afname van schuilmogelijkheden (hoog gras of struiken), vernietiging van nesten en meer menselijke verstoring. Het toegenomen toerisme leidt eveneens tot verstoring door mensen en loslopende honden.

Uiterlijk

De grondtoon van het verenkleed van de velduil is lichtgelig bruin. De rug vertoont grove donkere vlekken (vandaar het vlamme en vurige 'flammeus' als soortbeschrijving) en heeft daardoor gelijkenis met verdord gras, een mooie camouflage voor deze grondbroeder. De buik en de onderzijde zijn vaal gelig wit met lengte strepen en zonder dwarsbandering. Omdat ook de onderzijde van de lange, slanke en tamelijk spitse vleugels wit gekleurd is, met alleen wat donkere vlekken aan de vleugelpunt, maakt een vliegende vogel van onderaf gezien een zeer lichte indruk. Opvallend is de grote kop met ronde, lichte gezichtssluijer en felgele ogen met zwarte iris en omranding. De velduil is net geen 40 centimeter groot en weegt drie tot vijf ons. Het vrouwtje is gemiddeld 70 gram zwaarder (350 versus 420 gram) dan

het mannetje, dat doorgaans een lichter gekleurd verenkleed heeft. De spanwijdte is omstreeks een meter.

De genoemde kleine oorpluimpjes heb ik overigens zelf nog nooit gezien bij de door mij gefotografeerde velduilen. Ze bevinden zich boven op de kop en schijnen vooral bij opwinding opgericht te worden.

Het stapelvoedsel van de velduil bestaat uit woelmuizen, maar indien nodig worden ook andere kleine zoogdieren en vogels verorberd. De velduil foerageert het liefst in de ochtend- of avondschemering en vliegt dan laag (net als een kiekendief) in glijvlucht of schommelend dansend rond op stijve vleugels, speurend of er zich op de grond iets van zijn of haar gading bevindt. Tijdens glijvluchten worden de vleugels iets schuin omhooggehouden. In de vlucht is de velduil vooral van de gelijkende ransuil te onderscheiden door

de witte achterrand van de armvleugel aan de bovenzijde.

Broedgedrag

De velduil nestelt op de grond in een ondiepe kuil, als er tenminste voldoende voedsel is. Is er namelijk niet voldoende aanwezig, dan kan er ook een jaar worden overgeslagen. Een doorsnee legsel bestaat uit vier tot zeven witte eieren. Bij een overdaad aan voedsel kan de legselgrootte oplopen tot dertien eieren en worden er soms ook tweede legsels geproduceerd.

De eileg vindt plaats tussen medio april en begin juni, waarbij het broeden begint

vanaf het eerste ei. Dat heeft tot gevolg dat de eieren niet allemaal tegelijk uitkomen, maar in volgorde van gelegd zijn. In tijden van voedselschaarste fungeren de later geboren jongen vaak als voedselvoorraad voor de veel eerder uitgekomen jongen.

Nadat er in 2014 al enkele aanwijzingen waren dat de velduil wellicht de Eempolders weer had betrokken, duurde het tot 2017 voordat er ook daadwerkelijk voor het eerst in ruim 40 jaar enkele nesten werden gevonden, waaruit 9-10 jongen zijn uitgevlogen.

Eigen ervaring

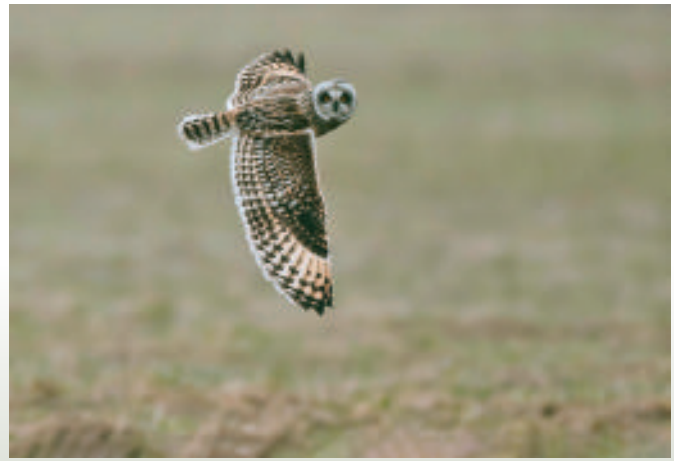
De hier afgebeelde velduilen fotografeerde ik begin maart 2012 in Zeeland. Rond de Koudekerkse Inlaag bij Plomporetoren lag een aantal velden braak. Elke winter verbleven daar een aantal velduilen en dus ook een fors aantal

fotografen. Het is de vraag wie wie nou eigenlijk observeerde. De uilen begonnen hun dagelijkse foerageervlucht doorgaans tegen vier uur 's middags; op een beetje heldere dag had je dan een uur of anderhalf voldoende licht om ze mooi te kunnen fotograferen. De uilen, soms drie of vier tegelijk, vlogen heel langzaam en een paar meter boven de grond, en vaak op enkele meters langs me heen. De ogen strak op de grond gericht, dan weer even op mij, en dan weer neerwaarts. Plots een salto of duik. Veel prooi heb ik ze niet zien vangen. Ik ben er destijds twee avonden geweest, het was ronduit spectaculair. ►►

Literatuur

- ▷ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Asio_\(geslacht\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Asio_(geslacht))
- ▷ <http://www.soortenbank.nl/soorten.php?soortengroep=vogels&record=Asio+flammeus>
- ▷ <https://www.vogelbescherming.nl>
- ▷ <https://www.hbw.com/species/short-eared-owl-asio-flammeus>

- ▷ Mebs, T. & W. Scherzinger, 2015. Uilen van Europa (geactualiseerde editie).
- ▷ Mikkola, H., 2014. Owls of the world – a photographic guide.
- ▷ Svensson, L., 2010). ANWB Vogelgids van Europa.
- ▷ Van Loenen, G.-J., 2017 & 2018. De Velduil krijgt wat vastere voet in de Eempolder, deel 1 en 2. De Korhaan 51: 8-9 & 52: 7-11.

Het voorkomen van de wulp in de westelijke Eempolders

een update

Eempolder

Paul Keuning

Jan Mooij

Het jaar 2019 is door Sovon uitgeroepen tot het jaar van de wulp. Het gaat niet goed met de wulp als broedvogel in Nederland, en trouwens ook daarbuiten. Als broedvogel op de heidevelden is de wulp al jaren uit het Gooi verdwenen. Hoewel hij in sommige streken in Nederland tegenwoordig op weilanden broedt, is dat in ons werkgebied bijna niet voorgekomen. Er is maar een enkel geval bekend van een in het neststadium mislukte broedpoging in de Eempolders. De weilanden in ons werkgebied worden wel al vanouds bezocht door doortrekkers en wintergasten.

Uit **figuur 1** blijkt dat tot diep in de jaren tachtig het heel normaal was dat er in de tweede helft van het jaar meer dan honderd wulpen in de Eempolders verbleven. Het was niet zo dat er altijd grote groepen aanwezig waren, de aantallen varieerden sterk, maar bijna altijd hielden zich er toch wel enkele

tientallen wulpen op. In januari tot april bleven de groepen kleiner en waren er ook minder groepen. Rond mei en juni verbleven er vaak geen wulpen, en als ze er waren bleven de aantallen laag. Dit is de broedtijd van de wulp.

Na 1985 liepen de aantallen in november

en december sterk terug en na 1989 gebeurde dat ook in oktober en van januari tot april. Tot 1993 zagen we nog grote groepen van juli tot september en daarna kwamen er alleen incidenteel nog wat grotere aantallen voor. Vanaf 2010 doken er incidenteel weer behoorlijk grote groepen op, maar die bleven kennelijk

niet hangen.

Als gevolg van deze ontwikkelingen liepen de jaartotalen van de wulp tussen 1985 en 1995 sterk terug (**figuur 2**). Daarna bleven ze op een laag niveau hangen en vanaf 2010 leek er zelfs sprake van een lichte stijging. Die stijging kwam dan vooral doordat er zo nu en dan weer grotere groepen wulpen korte tijd in de polder verblijven. De presentie (**figuur 3**) nam in deze periode dan ook niet toe.

De gebruikelijke grafiek van de verdeling over het jaar (**figuur 4**) laat ook zien hoe sterk de aantallen waren afgenomen. Alleen vlak voor en na de broedtijd verschenen er regelmatig groepen wulpen. De middelste periode (1988-2002) valt in het overgangsgebied en ligt dan ook tussen de twee andere lijnen in.

De verdeling over de deelgebieden verandert sterk in de loop van jaren. De aantallen in de Oosterveent zijn bijna altijd zo klein geweest, dat ze niet interessant zijn. In de jaren tot 1987 waren die in het telgebied Noord altijd groter dan die in Zuid. Vanaf 1991 stortten de aantallen in Noord volledig in. In Zuid daarentegen namen de aantallen vanaf 1991 in eerste instantie juist toe, met name in de periode juli tot en met september (**figuur 5**). Helaas ontbreken nog steeds de resultaten van de deelgebieden over de jaren 1988 tot en met 1990, zodat over die jaren geen uitspraak over de verschuiving gedaan kan worden. Na een paar jaar namen de aantallen in Zuid ook snel af, maar tot nu toe waren de aantallen in Zuid bijna elk

Wulpen

Wim Smeets

jaar hoger, en soms veel hoger, dan in Noord.

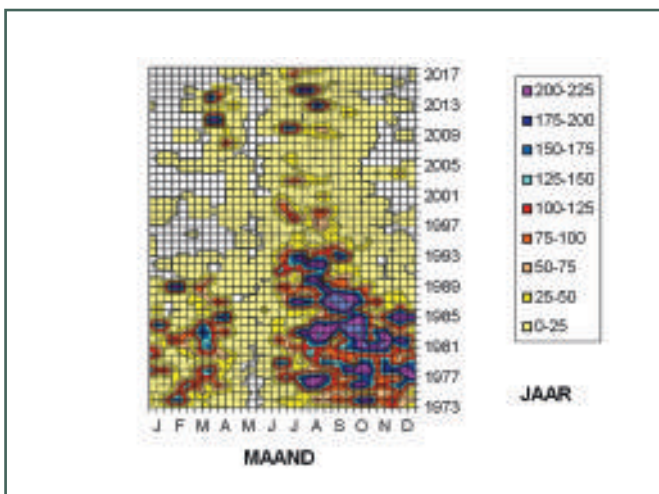
De vraag is nu natuurlijk wat de oorzaken zijn van deze veranderingen. Rond 1990 is in de Eempolders een landinrichting uitgevoerd, waarbij ondermeer het waterpeil is verlaagd en er boerderijen in de polder zijn gebouwd. Het ligt voor de hand dat de veranderingen samenhangen met die landinrichting. Het lijkt erop dat er iets is gebeurd in Noord, dat ertoe leidde dat de doortrekkende wulpen grotendeels uitweken naar Zuid. Wat later werd ook Zuid kennelijk minder aantrekkelijk, maar het bleef toch aantrekkelijker dan Noord. Wat is er precies gebeurd?

Ik heb geprobeerd om uit te vinden wanneer welke werkzaamheden van de landinrichting waar zijn uitgevoerd. Dat blijkt nog verrassend moeilijk, het vereist

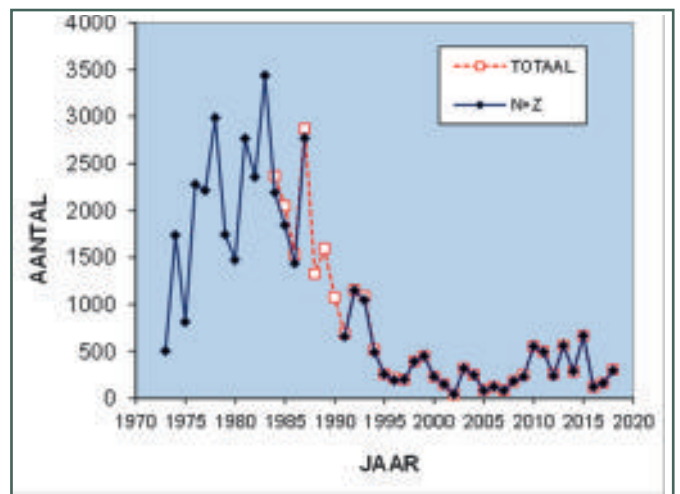
echt zoekwerk in archieven wat niet helemaal mijn liefhebberij is. Ik heb al wel gevonden dat de boerderijen in de polder in 1992 en 1993 gebouwd zijn, dus te laat om de instorting van de aantallen in Noord te kunnen verklaren. Als er uit verder onderzoek nog iets tevoorschijn komt, zal ik dat apart rapporteren. Een andere intrigerende vraag is waarom Noord nog steeds veel minder populair is bij de wulpen dan Zuid. We zien eigenlijk nooit serieuze aantallen in het reservaat, wat vreemd is, omdat wulpen een voorkeur voor vochtige weilanden zouden hebben en dat natuurlijk de plek is waar je die kunt vinden. Als iemand een suggestie voor een verklaring heeft, houd ik me aanbevolen.

Er zijn waarnemingen van een slaapplek van wulpen in het plasje in de

Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de wulp. Tot 1984 zonder de Oosterveent, vanaf dat jaar inclusief de Oosterveent.

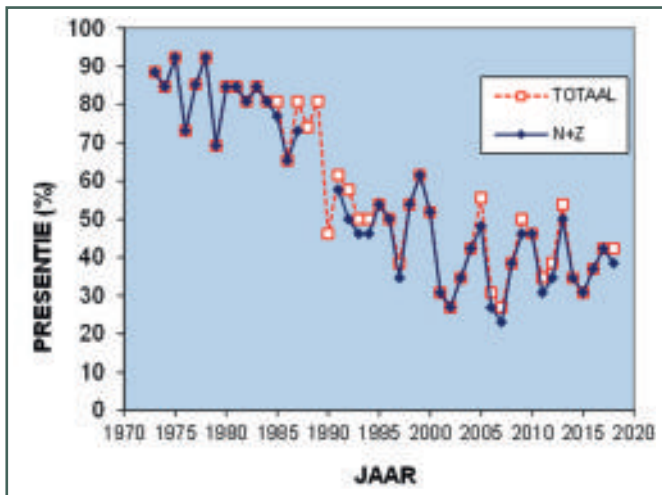
Figuur 2. Totaal aantal getelde wulpen per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de rode lijn de totale aantallen.

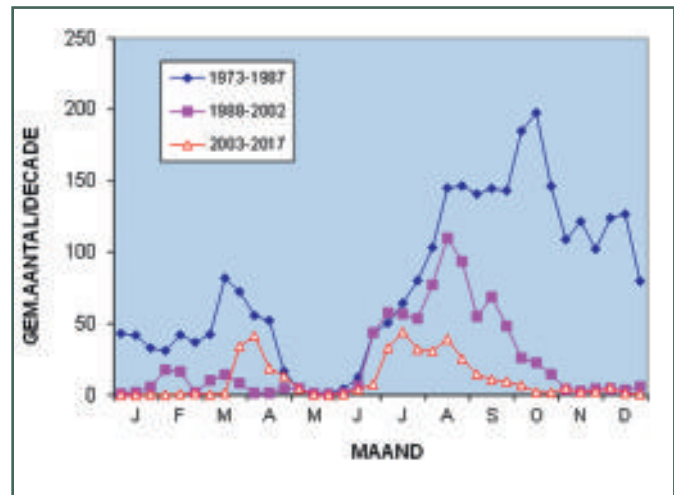
Buitenpolder Noord. Zo'n slaappleaks komen wij niet tegen omdat de Eempoldertellingen te laat in de ochtend beginnen. Dat is overigens bewust, als wij slaappleaksen mee zouden nemen in de

telling leidt dat voor een aantal soorten tot grote verschillen tussen de tellingen in de loop van het jaar. Voor de wulpen zijn dus aparte slaappleakstellingen nodig. **Figuur 4** suggereert dat die slaappleaks

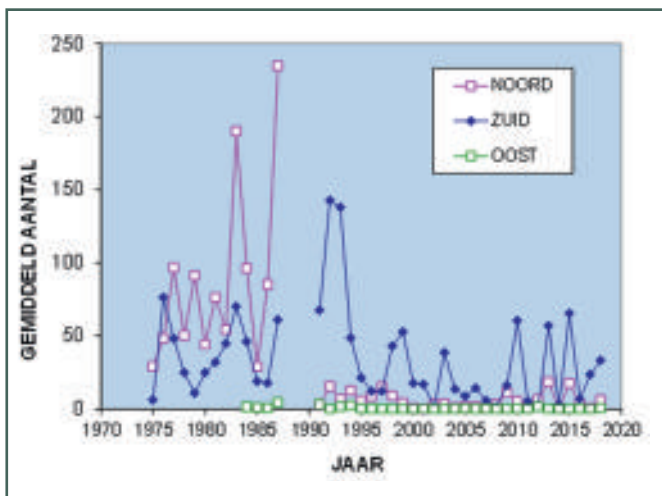
vooral in maart/april en juni/augustus bezet zou kunnen zijn.

Figuur 3. Presentie van de wulp per jaar. De blauwe lijn geeft de presentie zonder de Oosterveen, de rode lijn de totale aantallen.

Figuur 4. Gemiddeld aantal wulpen per decade voor drie periodes van vijftien jaar.

Figuur 5. Gemiddeld aantal wulpen per jaar per telgebied voor de maanden juli tot en met september.

Literatuur

- Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse vogels.
- Mooij, J., 2010. Het voorkomen van de wulp in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(1): 5-6.

Wulp

Wim Smeets

Excursie naar de Marker Wadden

op 25 augustus 2019

Feiko Prins

Harvey van Diek

De aankomst

foto Miranda Zutt

De Vogelwerkgroep gaat naar de Marker Wadden, het eilandgebied in aanleg van Natuurmonumenten in het Markermeer. Na het vertrek rijden we van station Bussum Zuid naar Enkhuizen, waar we inschepen op het zeilschip 'Schuttevaer'. We varen over het navigatieduct het Markermeer op, langs de natuurboog waar we speciaal letten op de verschillende soorten meeuwen. Er wordt aangelegd in de haven van de Marker Wadden en we gaan aan land. Hierna maken we een wandeling over het eiland en we bekijken de vogels. Je kunt zelf een rondwandeling maken of meelopen met de vogelgidsen en samen met hen alle vogels bekijken. Tijdens de presentatie aan boord worden ook de opties voor verschillende routes aangegeven met een update van waar je welke vogels kunt verwachten. Afhankelijk van de wind is het ongeveer 1,5 - 2 uur varen naar het eiland. We blijven hier tot vier uur in de middag, zodat we alle tijd hebben om het eiland en de omgeving van alle kanten te bekijken. Er zijn drie vogelhutten en een kijkscherm langs het wandelpad.

Het eiland is volop in ontwikkeling. Op dit moment bevindt het zich in een pioniersstadium, met op sommige plaatsen de eerste begroeiing, veel zandbanken en slikken. Ook zijn de eerste aangelegde plekken al verder ontwikkeld. Een heel open landschap. Het is bijzonder om het eiland te kunnen zien in deze fase.

Augustus is een goede maand voor steltloper trek. De vogels keren terug van hun broedgebieden en zijn op weg naar het zuiden. De volwassen vogels komen eerst door en wat later ook de juvenielen. We verwachten soorten zoals kemphaan, krombekstrandloper, kleine strandloper, bonte strandloper, oeverloper en steenloper. Ook op een soort als de grauwe franjepoot maken we kans. Afgelopen twee jaar maakten flinke groepen oeverzwaluwen gebruik van het eiland.

Samen met de in augustus oplopende aantallen zwarte sterns, jaagden ze laag over het water op dansmuggen. Tussen de zwarte sterns zoeken we naar witvleugelsterns; hoe later in het jaar hoe lastiger dat te zien is, aangezien de vogels in de rui zijn naar hun winterkleed. Er verbleven ook al veel soorten eenden zoals bergeend, slobbeend, krakeend, kuifeend, tafeleend en ook al smient. Ook maken we kans op soorten als slechtvalk, bruine kiekendief, pontische meeuw, lepelaar, paapje, tapuit, boerenzwaluw, huiszwaluw en gele kwikstaart. De boottocht is inclusief soep met brood op de terugtocht. De kosten voor deze excursie zijn € 50 waarbij inbegrepen de toegang tot het eiland. Opgave verplicht, zie de website van de Vogelwerkgroep bij het programma!

Beeld van de excursie

Harvey van Diek

Vogeltreffers

van Jaap Bikker

Jaap is een vaste deelnemer aan de buitenland reizen van onze VWG. Ook voor zijn werk reist hij geregeld de werelddelen af, waarbij hij het zo plant, dat er meestal wel een paar dagen over blijven om met zijn 600 mm lens op vogeljacht te gaan.

Een jonge laggarvalk, genomen in de woestijn bij Rajasthan, centraal India. Zoals je ziet is hij nog niet op zijn mooist, wel een bijzondere roofvogel, verwant aan de lannervalk.

Witoogbuizerd, let op haar doordringende blik. Roofvogels doen het goed in India. Om godsdienstige redenen worden dieren, vogels en insecten gespaard.

Kaapse Griel, Namakwaland, Zuid-Afrika. Een voltreffer gemaakt op een fietsvakantie door de woestijn in Zuid-Afrika. Heerlijk om nog voor het ontbijt nog even op zoek te gaan naar vogels, en dan met trillende vingers deze foto te kunnen maken.

Jufferkranen, Khichan village, Rajasthan, India. De dorpsbewoners zien het al 150 jaar als hun taak om de jufferkraanvogels van graan te voorzien, zodat ze aangesterkt de Himalaya over kunnen steken.

Kleine groene bijeneter, Rajasthan. Met een gids op pad, die nog geen duif van een kraai kon onderscheiden, maar wel wist dat deze vogels bij het water zaten. Toch een onmisbare gids!

Stepparend, ook genomen in de omgeving van Rajasthan. De eerste foto die ik op een tentoonstelling heb mogen presenteren. Let op de mondhoek die bijna tot voorbij het oog rijkt.

'Harpy eagle',
ook wel de Amerikaanse
harpijarend genoemd, is de
grootste en meest krachtige
roofvogel in het regenwoud.

Bruinkeelortolaan, Lesbos, Griekenland. Vogels fotograferen is lastiger dan je denkt! Deze staat ook symbool voor de snelle, beweeglijke soorten die tussen de takken verdwenen zijn voor je het weet.

Huiszwaluwen onder de Stichtse Brug

Carel de Vink

Het resultaat en nu afwachten . . . Bertus van den Brink

Op 19 en 20 maart van dit jaar vond een opmerkelijk initiatief van de werkgroep zwaluwenonderzoek van onze vereniging plaats. Onder de brug van de A27, die bij Blaricum het oude land verbindt met Flevoland, werden 12 kunstnesten voor de huiszwaluw geplaatst. Gemonteerd op zes panelen van 2 meter lang met ruimte voor uitbouw door de vogels zelf, werden deze met een hoogwerker aangebracht aan de zijkant van de liggers onder het wegdek. Het enige wat ontbrak was een uitnodigende tekst: huiszwaluwen, wees welkom! Wie wel werden verwelkomd waren tal van belangstellenden. De Vogelwerkgroep had alles tot in de puntjes verzorgd, compleet met informatiefolders over de huiszwaluw en 'koek en zopie'.

Wat niet is...

Het opmerkelijke initiatief kwam voort uit een afweging van Dick Jonkers. Na bezoeken aan de Extremadura in Spanje speelde bij hem de vraag hoe we in Nederland huiszwaluwen kunnen bevorderen tot de status van brugbewoners. Het viel hem op dat daar en in tal van zuidelijke gebieden in Europa huiszwaluwen geregeld blijken te nestelen onder viaducten en bruggen. Zelfs al bij onze zuiderburen. Zou het niet mogelijk zijn om deze vogels in ons land vol bruggen hiertoe uit te nodigen? In de naburige nieuwbouw in Blaricum, pal aan de zuidwestkant van de Stichtse Brug, vestigden zich in korte tijd een leuk aantal

huiszwaluwparen, die voor hun voedsel de oevers van het Gooimeer en Eemmeer bij de brug weten te waarderen. Zij zijn echter voor hun nestbouw afhankelijk van de welwillendheid van de bewoners, aan wiens huizen ze hun nest hechten. Dat loopt niet altijd goed af. Vogels vervuilen nu eenmaal ongevraagd je terras! Er begon een zoektocht naar de mogelijkheden om een potentiële broedkolonie huiszwaluwen te laten ontstaan, pal onder het asfalt waarover dagelijks duizenden voertuigen razen.

Botsende belangen?

Het denkproces leidde tot een eerste verkenning. Met technisch advies en een

ontwerp van Huub Casander werd een aanvraag ingediend bij het Dineke Sluijters Vogelfonds. Andere vragen die dienden te worden beantwoord, waren zaken als: hoe zit het met de veiligheid van mens en vogel en aan welke zijde van de brug moeten de nesten komen? Er werd gekozen voor de zuidoostkant, met uitzicht op het Eemmeer. Veiligheid voor de vogels was geen punt: de zwaluwen kiezen voor het aanvliegen en het verlaten van het nest altijd een route langs de onderkant. Met een afstand tot de voortrazende weggebruikers van ruim 3 meter hoger en voldoende ruimte om lager dan de brug te foerageren boven de rietkragen langs de oevers, lijkt er weinig kans op wederzijdse confrontatie tussen deze vogels en het verkeer. De overkapping boven de nesten dwingt de vogels om eerst afstand te nemen tot de brug, alvorens ze hun tocht vervolgen. Maar er waren meer vragen die om een antwoord vroegen. Hoe zit het met de bereikbaarheid vanaf de grond? Hoe overbruggen we de hoogte en door wie moet er allemaal toestemming worden verleend? Onder de brug is in ieder geval weinig menselijke activiteit, dus kunnen de vogels naar hartenlust hun poepjes laten vallen. Er werd contact gezocht met Rijkswaterstaat. Als beheerder van de brug moest deze akkoord gaan met de plannen. Immers, de verkeersveiligheid en het onderhoud aan de brug mochten er geen hinder van ondervinden. Een ecoloog, in dienst van dit

De onmisbare hoogwerker aan het werk

Bertus van den Brink

overheidsorgaan, regelde deze toestemming en vervolgens het hele traject rond regelgeving en vergunningen. De eerste horde was daarmee genomen; het echte werk kon beginnen.

Het plan krijgt vleugels

Aan de hand van de ontwerptekeningen gingen een paar handige 'jongens' aan de slag. Splint Scheffer deed het zaag- en timmerwerk, waarbij werd gekozen voor duurzaam en onderhoudsarm red cedar hout. Marcel Vos bekleedde de planken met een ruwe laag strikolith, geschikt als aanhechtingslaag voor de zwaluwen. Natuurlijk wit, want daar 'kicken' huiszwaluwen op. Ook verzorgde Marcel het vastkitten van een tiental kunstnesten op de zes panelen, terwijl ook een aantal aanhechtingsstroken voor door de vogels zelf te bouwen nesten werden gemonteerd. Het bedrijfsleven liet zich van de goede kant zien. Bolton Adhesives leverde gratis montagekit, Mateco gaf ondersteuning met een hoogwerker en een deel van de benodigde mankracht. Splint Scheffer, die het voorbereidende constructiewerk verzorgde, voerde zelf het ophangen aan de brug uit, samen met een personeelslid van Mateco. De brug veranderde onder hun handen in nieuw woongebied. Loonbedrijf Post uit Eemnes leverde een hoop aarde, die onderaan het talud deels in een poel werd geschoven. De modderand die ontstaat, kan voor nestmateriaal zorgen. Joke van Velsen presenteerde feestelijke koeken. Tussentijds was er ruimte voor de aanwezige verslaggevers om de eerste panelen onder de brug vanuit de hoogwerker van dichtbij te bewonderen.

Prestigieus

Voor Rijkswaterstaat geldt het hele project min of meer als een soort pilot: er wordt met grote interesse uitgezien naar de resultaten. In toenemende mate wordt bij aanleg en onderhoud van wegen en bruggen rekening gehouden met de belangen van de natuur. Dat straalt deze organisatie ook graag uit. Mocht dit experiment slagen, dan zou in samenwerking met regionale natuurorganisaties een dergelijk initiatief

De panelen worden bevestigd.

Bertus van den Brink

kunnen worden herhaald. Een vertegenwoordiger van deze overheidsinstelling was dan ook aanwezig bij de uitvoering van het plan. Maar niet alleen Rijkswaterstaat kwam. De belangstelling was niet mis. Zo werden er filmopnames gemaakt door Vogelbescherming, zelfs met een drone. De Gooi- en Eemlander, Radio Noord-Holland en Vroege Vogels waren er. Dick Jonkers en Mieke Pieren-Olijhoek werden door hen het hemd van het lijf gevraagd. Boswachters van Staatsbosbeheer kwamen langs. Uit eigen gelederen was de VWG ook goed vertegenwoordigd. Als de huiszwaluwen ook zo gretig zijn, komt het allemaal goed! De monitoring zal worden verzorgd door onze Vogelwerkgroep. De resultaten

worden door alle partijen met spanning tegemoetgezien! De kosten van dit nieuwe initiatief zijn betaald dankzij een bijdrage uit het Dineke Sluijters Vogelfonds.

Een extra jaar van de huiszwaluw?

Aan Mieke Pieren-Olijhoek stel ik achteraf de vraag of het uitvoeren van dit plan niet wat aan de late kant is. Want 2018, het jaar van de huiszwaluw, ligt immers al ruim achter ons? Haar reactie is overduidelijk: "Je bent nooit te laat met het uitvoeren van dit soort plannen. Voor ons is het ieder jaar het jaar van de zwaluw, welke zwaluwsoort dan ook!" Zie ook onderstaande hyperlink.

Interview voor 'Vroege Vogels' met Mieke en Dick

Carel de Vink

Een interview met Helen Goote

Daar waar al jaren bosuilen in haar tuin wonen

Femmy Landman

Helen met jonge bosuil

Bij ons lid Helen Goote in Huizen rust het jaar rond in de voortuin een bosuil in een hoge dichte conifeer. Met regelmaat ziet zij als het donker wordt de bosuil uitvliegen. Deze bosuil is wisselend aanwezig en rust dan ergens anders, maar de meeste bosuilen zijn heel trouw aan hun roest- en broedplek.

Negen jaar geleden had Helen in november een nieuwe bosuilenkast laten plaatsen in de voortuin. De kast hing op een goede beschutte plek en het was afwachten of er een bosuil in zou komen broeden. Zij ging ervan uit dat dit nog wel enkele jaren zou kunnen duren, omdat bosuilen eerst een nieuwe broedplek moeten ontdekken. Maar tot Helens grote verbazing hoorde zij al na een week bosuilen roepen in haar tuin! Het mannetje riep zangerig 'oehoeoe...' en dan antwoordde het vrouwtje met een hoog 'kiewiek, kiewiek'. In de donkere nachten van die novembermaand klonken deze duetten van man en vrouw bosuil veelvuldig. Ook in december hoorde Helen de bosuilen roepen en baltsen! Begin januari ontdekte zij een mannetje bosuil in de conifeer in haar voortuin. In de schemer stond zij op het terras, vlakbij die conifeer en ineens scheerde deze bosuil heel dreigend rakelings langs haar

De bosuilenkast van Helen

hoofd de boom uit. Ze vroeg zich af waarom de bosuil zo'n schijnaanval deed? Een mannetje bosuil is altijd heel beschermend als zijn vrouwtje broedt. Hij kan dan mensen in de buurt aanvallen. Helen begreep toen dat er in de uilenkast verderop aan de boom een vrouwtje op eieren moest zitten. Het was niet te geloven, want de uilenkast hing er nog maar enkele weken en vooral begin januari was het erg koud. Op een avond zag Helen opeens een bosuil in de opening van de uilenkast tevoorschijn komen. Het was het vrouwtje. Ze bleef daar even zitten rondkijken en riep zachtjes 'kiewiek, kiewiek'. Daarna liet het vrouwtje bosuil zich weer zakken, maar dit was prachtig om te zien. Eind februari kwamen er drie grijze jongen in de kastopening. Begin maart verlieten deze jonge bosuilen de kast en verbleven daarna nog enkele weken in de tuin, tot ze groot genoeg waren om op eigen benen [poten] te staan en hun ouders te verlaten. Twee jonge bosuilen zijn de wijde wereld ingevlogen, één jong heeft het helaas niet gered. Dit jong is sterk ondervoed dood in de tuin gevonden. Later bleek dat het vrouwtje van dit nest al op 30 december haar eerste ei in de nieuwe uilenkast had gelegd. Het vrouwtje kwam daarna om het jaar in de kast om te broeden tot twee jaar terug. Ze had toen vijf eieren en iedere avond als het donker werd hoorde je haar

vanuit de kast naar het mannetje roepen. Die antwoordde dan vrijwel direct. Maar begin februari op een avond was het stil en hoorde je het vrouwtje niet meer. Het mannetje zat nog avonden in de buurt van de kast te roepen, maar er kwam geen reactie. Moeder bosuil leefde waarschijnlijk niet meer en haar broedsel van vijf eieren is toen verloren gegaan. Tot op heden is er geen nieuw vrouwtje meer in de bosuilenkast gekomen.

Korte samenvatting over bosuilen

Bosuilen zijn nachtjagers en echte standvogels; het zijn geen zwervers. Zelfs de jongen hechten zich aan de eigen geboorteplaats of blijven daar in een straal van hooguit 50 km in de buurt wonen. De bosuil is de meest voorkomende uil in Nederland en Europa. De soort is wijdverspreid in beboste delen met de hoogste dichtheden in oud loofbos. Soms nestelt de bosuil in oude parken, tuinen en open landschappen met knotwilgen. Bosuilen gaan de laatste jaren minder roepen door toename van de havik (pakkans voor de havik is groter geworden) en de predatie door boommarters (eieren en kleine jongen). In voedselarme voorjaren slaan veel paren het broeden over en leven ze meer teruggetrokken. De bosuil is een vrij grote

Bosuil

Jan van der Geld

uil, het vrouwtje iets groter dan het mannetje. De lichaamslengte van snavel tot staartpunt is tussen de 410 en 425 mm. De vleugelspanwijdte varieert van 930 mm tot iets meer dan een meter. Het gewicht van mannetjes varieert van even 300 gram tot 550 gram, de vrouwtjes van 350 tot ruim 600 gram.

De veren hebben meestal een bruine camouflagekleur maar er zijn ook bosuilen met een grijs verendek. In vergelijking met de rest van zijn lichaam zijn de vleugels kort en de uiteinden afgerond. Dit is, omdat de bosuil dan snel en gemakkelijk tussen de bomen kan vliegen. De kop is erg soepel en de draaiende nek kan van links naar rechts en van boven naar beneden in een cirkel draaiend bewegen. Bij het waarnemen van objecten komt deze enorme beweeglijkheid van de kop de vogel ten goede. De ogen zijn donkerbruin tot zwart en optimaal aangepast aan hun nachtelijke levenswijze. Maar de vogel kan ook overdag uitstekend zien. Door de sterke samentrekking van de iris kunnen zij zelfs bij het felste licht nog goed alles waarnemen. Bosuilen en alle andere uilen

hebben geen krop.

De kropfunctie wordt gedeeltelijk overgenomen door de elasticiteit van de slokdarm.

Spijvertering

Uilen kunnen de botten van hun prooidieren niet verteren, omdat deze de portierspier aan de maaguitgang niet kunnen passeren. De onverteerbare botten en andere prooidelen worden tot braakballen samengeperst en via slokdarm en snavel weer uitgespuwd. Een jonge bosuil heeft als voedsel onverteerbare delen nodig om te vermijden dat hij verstoppingen krijgt en vervolgens doodgaat.

Braakballen van de bosuil zijn over het algemeen moeilijk te vinden, omdat hij de onverteerbare prooiresten niet tijdens de roest, maar tijdens het jagen uitbraakt (dit in tegenstelling tot de andere Nederlandse uilen). Hij is niet kieskeurig wat zijn prooien betreft. De veelzijdigheid van zijn voedselkeuze is meestal goed herkenbaar aan de prooiresten in de braakballen.

Rosse woelmuis	2
Bospitsmuis	1
Bosmuis	35!
Veldmuis	2
Bruine rat	1 (jong)
Koolmees	1
Huismus	1
Zangvogel spec.	1
Kikker spec.	1
Pad spec.	1
Meikever	9

Gegevens van Rob Bijlsma

tabel 1

Wat eet een bosuil?

Insecten, muizen, amfibieën, vleermuizen, reptielen, vissen en zelfs vogels worden verorberd.

In 2014 heeft er door Rob Bijlsma (*tabel 1*) een onderzoek plaatsgevonden, waarbij is gekeken naar de inhoud van de bosuilenbraakballen uit de tuin van Helen. De braakballen waren van vader en moeder bosuil en hun vijf jongen. In dat jaar zijn ook alle jongen uitgevloegen. Het was een uitstekend broedjaar, met een erg gevarieerd menu.

De meeste ballen waren waarschijnlijk van de jonge uilen, vooral omdat de vertering erg goed was. Jonge uilen gebruiken de botten van prooien voor hun eigen kalkbehoefte.

Met dank aan Helen Goote voor het interview en Rob Bijlsma, die de gegevens van de braakbalanalyse beschikbaar stelde.

Literatuur

Mooij, J.H., 1983. De Bosuil. Kosmos bv. Utrecht.

uit de oude doos

Samengesteld door R.G. (Rob) Moolenbeek

Dagboek waarnemingen van Herman Nuijen

Onlangs verhuisde Herman Nuijen, een Gooise vogelaar in hart en nieren, naar een zorgcentrum in Amsterdam. Lang voor de oprichting van onze Vogelwerkgroep, te beginnen in 1941, doorkruiste Herman wandelend, op de fiets of met de auto de ons zo bekende Gooise vogelgebieden.

Herman Nuijen en zijn vrouw Annemarie de Bruijne

Veel over zijn leven is in 2009 vastgelegd door Dick Jonkers tijdens een interview in De Korhaan. Ook Meijer (2011) schreef over Herman Nuijen en een paar jaar geleden verscheen er in de Gooi- en Eemlander (Geerling, 2016) een artikel over 75 jaar vogels kijken in het Gooi. Medio 2018 verlaat hij op 93-jarige leeftijd het Gooi en zo komt er na 79 jaar een einde aan zijn waarnemingen. Zijn 19 dagboeken zijn in januari 2019 geschonken aan de Heimans & Thijssse Stichting in Amsterdam. Helaas zijn de Gooise waarnemingen van Herman niet verwerkt in onze Gooise bijbel 'Vogels tussen Vecht en Eem' (Jonkers et al., 1987). Er ligt dus nog een dankbare taak te wachten op een vrijwilliger. Van Gerard Ouweneel en Marga Coesel kreeg ik een kopie van een van zijn eerste vastgelegde excursies in 1942 naar de Eempolders. Een leuke impressie van dit prachtige vogelgebied, die hij samen

Omslag vogeldagboek 1 van Herman Nuijen

maakte met het ons veel bekendere en al overleden lid Jaap Taapken (1925-2001).

Tocht naar de Eemmond op 15 maart 1942

Uit het vogeldagboek (no. 1) van Herman Nuijen

“Toen ik bij Jaap Taapken kwam, stond hij me al op te wachten. Mijn fiets werd gauw in de schuur gezet en even over half negen waren we op weg. Het eerste wat we zagen, was een troep [veld]leeuweriken van ca. 50 ex., richting N.O. Daarna ca. 50 ganzen naar het N.; kauwtjes N.O. We kwamen bij de zuiveringsinstallatie bij het [Laarder] Wasmear, waar zich ca. 10 wilde eenden en een brilduiker ophielden. Bij het Wasmear gekomen, vloog een witte kwik naar het Z.W. We gingen even de berg op bij Anna's Hoeve en daar vloog een lijster langs ons, waarschijnlijk een koperwiek. Tussen het Wasmear en de Rijksweg [1] hebben we 't

*volgende gehoord en gezien. Bij Nieuwenoord en D [Drakenburgh] een zingende lijster (waarschijnlijk een zanglijster) en een 'lachende' groene specht. Later hoorden we roepende wulpen. Twee [blauwe] reigers vlogen N.O. Minstens honderd leeuweriken vlogen over, richting N.O. of O. Ook ca. 100 witte kwikken N.O. In een wei zaten veel Kieviten en ook meeuwen (storm- en kapmeeuwen) één kapmeeuw in volledig zomerkleed. Later in de Eempolders zagen we er nog meer. Ook eksters waren hier, waarschijnlijk op trek. Verder zagen we nog 5 overvliegende eenden; 4 ganzen, een roofpiet (buiserd?); ca. 75 spreeuwen en **ca. 20 roeken.***

*Bij Eemnes aangekomen zagen we een reiger, 7 ganzen (overvliegend); zeer veel meeuwen; 100-den spreeuwen. De eerste witte kwik zagen we hier op de grond; veel zingende vogels, o.a. zanglijsters en grote lijsters, ook vinken en merels en enkele wilde eenden. Twee grote lijsters en samen 4 [blauwe] reigers trokken in N.O. richting. Bij elk huis zagen we een paar spreeuwen met nestmateriaal. Zeer veel kauwtjes en ook bonte en zwarte kraaien trokken naar het N. of N.O. De gehele dag zagen we er minstens 1500. Toen we Eemnes uit waren, gingen we de Eempolders in. Hier zagen we veel zingende leeuweriken (de leeuweriken die we de hele dag zagen, waren haast alle veldleeuweriken); 3 [gras]piepers (later nog veel meer); zeer veel kieften en spreeuwen; **2 ruigpoten [ruigpootbuiserds]**; een man **tapuit** (zeer vroeg!!); een aalscholver zeer hoog overvliegend; we hoorden tureluurs; 4 rietgorzen (3 vr. en 1 man); 100-den goudplevieren; 2 wulpen (later veel meer); 5 ganzen vlogen over; 3 rietgorzen vr. (in 't*

geheel ca. 20 rietgorzen, mn. en vr.); 2 tureluurs (later veel meer). Toen we bij 't IJsselmeer kwamen, vlogen eerst 31 ganzen over; daarna nog ca. 60 ex. in N.O. richting. Ook zagen we hier nog 1 reiger en 4 eenden. Ineens zagen we 2 mensen, die K. Grabandt en een zekere D. Veenman bleken te zijn. Deze vertelden met grote opwinding, dat ze bij de Eemmond een **zeearend** hadden gezien. Wat een reuze buitenkansje was geweest. Ze vertelden verder nog dat er **4 velduilen** en ca. 4 grutto's zaten. (Samen hebben we de hele dag ca. 20 houtduiven gezien). Deze laatste waren dus tamelijk vroeg aangekomen. Ze [de beide mannen] zeiden dat we maar eens goed uit moesten kijken. Nu, dat hebben we ook wel gedaan. Eerst joegen we 2 velduilen op, later nog twee. We gingen langs de Eem en hoorden al gauw de roep van de grutto's. 'gruttoo, grutto...' ca. 60 ex. Ook vloog hier een mantel[meeuw] en een paar rietgorzen. Verder nog veel zilver- en kapmeeuwen; 9 rietgorzen tegelijk in zicht, die verdwenen naar het O. en 3 reigers. In de Eem zaten 7 meerkoeten en er vlogen **ca. 15 middelste zaagbekken** rond. We vonden hier ook nog een dode jonge stormmeeuw en 2 dode ganzen. Ook liep er een jong lammetje in de wei. Toen sloegen we weer af en sloegen weer een weg naar Eemnes door de Eempolders in. Hier waren nog **3 ruigpoten**; een torenvalk, mantels en 1 jong; 3 overvliegende reigers, zeer veel kieften en spreeuwen; 2 troepen eenden (samen ca. 150 ex.) en een sperwertje. Weer bij het [Laarder] Wasmeer gekomen, zagen we nog ca. 20 kieften en een reiger. Dit was een dag, die ik nooit van m'n leven zal vergeten."

Enkele opmerkingen en een vergelijking met het huidige voorkomen.

Roeken: Mogelijk zat er daar ergens een kolonie die niet vermeld wordt door Jonkers et al.(1987). Wel zijn er meer najaars- en winterwaarnemingen uit die periode bekend. De laatste

overwinterende groepen verdwenen net voor 1990.

Bonte kraaien: Tot in de jaren '80 een algemene soort in de Eempolders, de laatste werd gezien in 2005. Thans geheel verdwenen.

Ruigpootbuizerds: Ook een vrij algemene wintergast tot in de jaren 80. Zeker vijf exemplaren tegelijk is nooit meer gehaald tijdens de huidige Eempoldertellingen. Opvallend is wel het ontbreken van de gewone buizerd, die thans soms talrijk kan zijn. De ruigpootbuizerd is nu een zeldzaamheid.

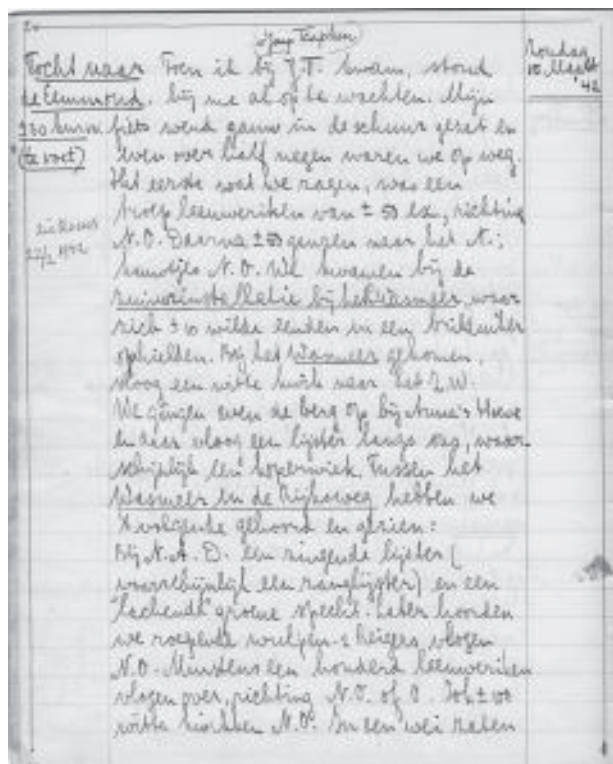
Zeearend: Toen zeker een zeldzame waarneming. Deze melding is ook vermeld in het vogeldagboek van D. Veenman (Jonkers et al, 1987: 176). Thans wordt de soort door het broedgeval op de Dode Hond (eiland voor de Eempolders) vaker waargenomen.

Velduil: Voor de jaren 70 van de vorige eeuw een zeldzame soort in de

Eempolders. In de jaren 70 en recent onregelmatige broedvogel en ook nu nog een niet algemene (broedvogel) soort in deze polders.

Middelste Zaagbek: Eveneens een zeldzame waarneming. Deze waarneming staat ook vermeld in het dagboek van Jaap Taapken [hij heeft het over ca. 25 exemplaren] (Jonkers et al., 1987: 172). Mogelijk heeft de geleidelijke verzoeting van het IJsselmeer ervoor gezorgd dat de soort nu veel zeldzamer is dan 50 jaar geleden.

Dank aan Gerard Ouweeneel en Marga Coesel voor het aanleveren van een kopie uit Herman Nuijen's dagboek. Eveneens aan Peter Meijer en Ruud Vlek voor het verstrekken van gegevens. Jan Mooij gaf nog aanvullende gegevens over het huidige voorkomen van enkele soorten in de Eempolders.

Originele tekst van Eempolderexcursie in 1942

Opmerkingen:

De tekst tussen vierkante haken is door mij toegevoegd. De waargenomen ganzen zijn vermoedelijk grauwe ganzen.

Vet gedrukt wat opmerkelijke soorten.

Literatuur

Geerling, J., 2016. Hilversummer al 75 jaar vogelexpert van 't Gooi. De Gooi en Eemlander 21 juli 2016.

https://www.gooieneemlander.nl/cnt/dmf20180926_41091863/hilversummer-al-75-jaar-vogelexpert-van-t-gooi

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken, 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Uitgave VWG het Gooi, Hilversum.

Jonkers, D.A., 2009. Herman Nuijen, een leven lang vogels kijken. De Korhaan 43(1):14-17.

Meijer, P.C. (red.), 2011. Eeuwbericht van de Club van Nederlandse Vogelkundigen: 213-215.

Biddende wielewaal

Dick A. Jonkers

*Biddende wielewaal
tekening van Henk van Bork*

Meestal word je attent gemaakt op de aanwezigheid van wielewalen door hun welluidende 'diedelieuw' hoog in het gebladerte van een loofboom. Na enig speurwerk zijn zij daarin meestal wel te ontdekken. Het mannetje, dat het welluidende geluid maakt, valt meteen op door zijn goudgele kleur.

Soms kom je wielewalen tegen op een plek waar je ze totaal niet verwacht. Zo'n waarnemingsplaats was alweer jaren geleden in de rand van de Westerheide bij Laren (N.H.) in de laatste week van juni.

Niet alleen het voorkomen daar was bijzonder, ook het gedrag. Zijn aanwezigheid - het was een mannetje - viel niet op door zijn roep, maar doordat hij op nog geen anderhalve meter hoog boven de struikheide stond te bidden. Even later verscheen vanuit de bosrand ook een vrouwtje, dat eenzelfde gedrag vertoonde.

Met bidden wordt niet het gedrag bedoeld van een gelovige. Het is in dit geval een verschijnsel dat onder andere te zien is bij roofvogels, waaronder de torenvalk wanneer hij op zoek is naar prooidieren zoals muizen. Dit soort gedrag, ook wel wiekelen genoemd, slaat op het snel slaan met de vleugels. De staart wordt daarbij gespreid naar beneden gehouden en fungeert als rem om stil te kunnen blijven

hangen in de lucht.

Telkens dook de wielewaal weg in de heidestruikjes om wat op te pikken. Helaas was niet te zien wat de prooidieren waren. Mogelijk waren het heidehaantjes, insecten die in sommige jaren talrijk op de heide aanwezig kunnen zijn. De voedselzoekende wielewalen zijn waargenomen in de laatste week van juni, een periode waarin deze soort in de omgeving een nest met nog niet uitgevlogen jongen gehad zou kunnen hebben. De Westerheide grenst aan een lommerrijke villawijk met grote tuinen, waarin veel loofhout voorkomt. Deze wijk wordt ook wel 'de Goudkust' genoemd. Waar zou een wielewaal, die in het Engels 'golden oriole' heet, zich nog beter thuis kunnen voelen dan daar?

*Paartje biddende wielewalen
aquarel van Doortje van Dijk*

Eerste Landelijke IJsvogeldag

IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek
op zaterdag 23 februari 2019

hoofdorganisator: Jelle Harder

verslag: Pieter Bogaers

Agressie

Mirjam de Vroomen

De eerste nationale IJsvogeldag van zaterdag 23 februari 2019 is een groot succes geworden. Het was een try-out. Hoeveel deelnemers zouden zich aanmelden? En vooral, hoeveel sprekers? Er waren circa 80 aanmeldingen uit binnen- en buitenland, maar met 65 aanwezigen was de Infoschuur 't Gooi vol. En de dag was niet gelukt zonder de hulp van zeven extra vrijwilligers van de Vogelwerkgroep, die op verzoek van Jelle Harder, pionier en nestor van de bescherming van de ijsvogel in Nederland, alles probleemloos lieten verlopen. Het is leuk om zo samen te werken. Het complete verslag van de dag met foto's van Hilde Veenstra, afbeeldingen van de getoonde powerpointpresentaties en tabellen komt mogelijk op de website van de Vogelwerkgroep. Zelf mocht ik de tekst van het verslag verzorgen

De dag begon om 11 uur en werd afgesloten om 16 uur. De lunch was ons aangeboden door Vogelbescherming Nederland. Geldelijke ondersteuning kwam daarnaast van het Dineke Sluijters Vogelfonds van de Vogelwerkgroep. De dag is voor herhaling vatbaar, wat duidelijk blijkt uit de 24 ontvangen lovende mailtjes na 23 februari. In dit beknopte artikel kunnen slechts enkele van de vele interessante mededelingen van de tien sprekers worden aangestipt.

Jelle Harder had zelf twee spreekbeurten voor zijn rekening genomen en was tevens de dagvoorzitter.

Als eerste sprak **Albert de Jong**, projectleider communicatie & monitoring van Sovon, over 'IJsvogels tot in de stad. Aantal en verspreidingsonderzoek in Nederland'. Hij wees op het volgende: "Waar misschien niemand aan denkt is dat de grondsoort en bodemgesteldheid mede

de verspreiding van de ijsvogel bepaalt. Bekijkt men de bodemkaart van Nederland met zijn zandgronden, kleigronden, veengebieden en lössgronden, dan ziet men dat de ijsvogel vroeger voorkwam op de hogere delen van het land. Eerst tussen 1973-1977 was er een grote opgang naar het noorden en naar het westen. In het laatste telvogelproject (Vogelatlas van Nederland, Sovon 2018) komt de ijsvogel vrijwel overal voor. Maar als broedvogel minder in Zeeland, in het lage deel van Friesland en in de kleipolders van West-Friesland. En opvallend helemaal niet op de Waddeneilanden. En dit terwijl de ijsvogel in het najaar in die gebieden wel wordt gezien en gevangen tijdens ringonderzoek. Toch broeden ze daar niet. De aanwezige bodemsamenstelling is heel lastig. Nestgangen zijn moeilijk te graven in zware kleipolders. Is die bodem wel geschikt om in te graven? In Zeeland zijn de waterpartijen

een beperkende factor. We weten daar te weinig van af". Ook concludeerde hij dat er te weinig bij het ijsvogelonderzoek wordt gelet op de reproductie (broedsucces en overleven).

Mirjam de Vroomen van de Natuurvereniging De Ruige Hof uit Amsterdam, hield een betoog aan de hand van vele foto's van waarnemingen van het gedrag van ijsvogels. Interessant was haar mededeling dat het geluid van ijsvogels die elkaar herkennen, bijvoorbeeld heel anders is dan het geluid van rivaliserende ijsvogels. Of het soms erg 'blijje' geluid van man en vrouw, wanneer er een ei was gelegd. En ook de 'droevige' reactie in gedrag en geluid, wanneer er een calamiteit is opgetreden zoals de sterfte van de jongen door ondervoeding. **Jelle Harder** sprak over 'Onderhoud, monitoring en monitoringformulier, Sovon broedcodes'. Het gaat om praktische tips

Start van de presentaties

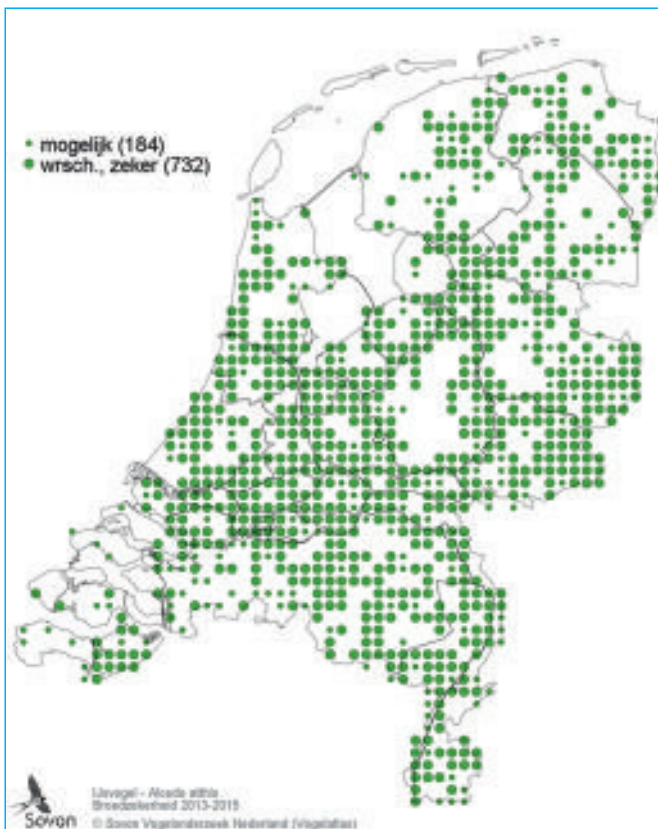

Hilde Veenstra

Geboeid wordt er geluisterd naar Jelle Harder

Hilde Veenstra

Verspreidingskaart Groot Amsterdam, 2016 record aantal broedgevallen

Verspreidingskaart ijsvogels (VogelAtlas van Nederland, Sovon 2018)

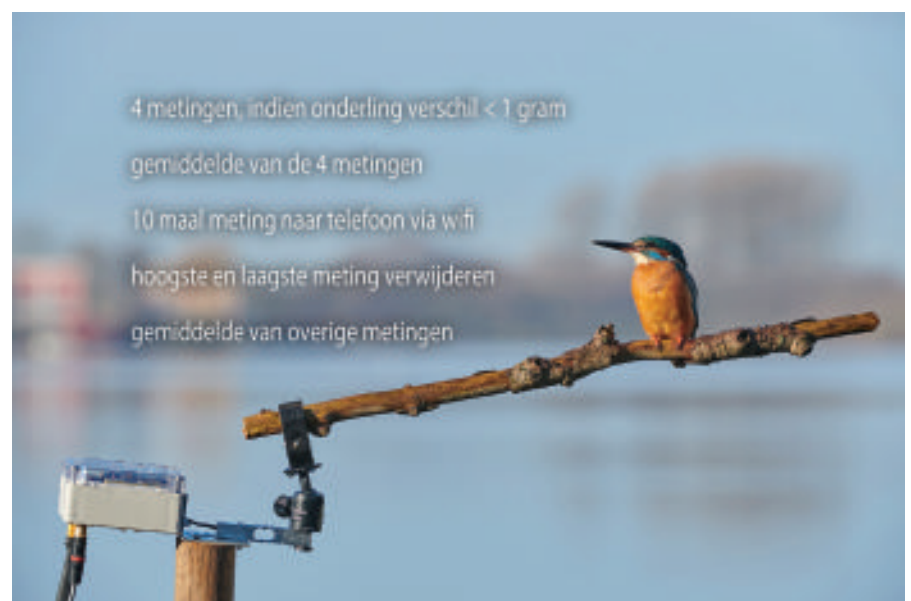
en aanwijzingen, gebaseerd op ervaring. Zeer interessant waren zijn waarnemingen van het broedproces, zoals dat zich ontwikkelt: "Op de 22ste dag zijn de veren al ver uitgegroeid. Op de 26ste dag vliegen ze uit. Het blijft soms lastig om te bepalen hoe oud de jongen op het nest zijn. Als je de jongen wilt zien uitvliegen, moet je doortellen tot de 26ste dag". Jelle wees op de dvd 'Broedwanden maken voor ijsvogels' (met Engelse en Duitse ondertiteling), te bestellen per e-mail ad € 5,- (excl. verzendkosten) via zijn e-mailadres (jelleharder@hetnet.nl). Zeer geavanceerd waren de technische onderzoeksmethoden van **Corné van Oosterhout**, die sprak over de door hem opgezette kennisbank over ijsvogelonderzoek (www.ijsvogels.nl). In een tweede na de pauze door hem gehouden lezing, ging hij nader in op de non-invasieve methode die hij heeft ontwikkeld. Hiermee kan hij computergestuurde beeld- en gewichtsoptnamen van de ijsvogel aan elkaar koppelen. Hierdoor komt zeer gedetailleerde informatie beschikbaar over gewichtsontwikkelingen per individuele vogel op welk moment dan ook, 24 uur per dag en zeven dagen in de week. Nieuwswaarde heeft ook het ijsvogelonderzoek van de Vogelwerkgroep Amsterdam, gecoördineerd door **Jan**

Jongejans. Hij sprak over de 'Werkwijze monitoring Groot Amsterdam'. Het meest indrukwekkend is hun werk door het systematische gebruik van GIS, het Geografisch Informatie Systeem. Hierbij worden ruimtelijke gegevens of informatie over geografische objecten, zogeheten geo-informatie, opgeslagen, beheerd, bewerkt, geanalyseerd, geïntegreerd en gepresenteerd. Zie verder onder Google, en Esri Nederland, en Jongejans zelf. "Via GIS kun je heel gemakkelijk kaarten maken", zo deelde hij mee. Met de door hem gepresenteerde kaarten, tabellen en grafieken worden van elke broedlocatie

de coördinaten nauwkeurig bepaald en weergegeven. Het is helder dat dit registratiesysteem voor elk veldonderzoek, dus ook voor broedvogelmonitoring in feite onmisbaar is, wil men verspreiding van broedvogellocaties, nesten en territoria kunnen koppelen aan de aanwezige vegetatie e.d. ter plekke. Deze samenhangende factoren worden bij veel veldonderzoek niet geregistreerd, waardoor het resultaat van veel veldwerk niet de waarde krijgt die het verdient. **Jelle Harder** sprak na de pauze in zijn tweede bijdrage over de resultaten van

Proefopstelling om gewicht van ijsvogels te meten

Corné van Oosterhout

het onderzoek naar de relatie tussen aantal broedsels en klimaatverandering. Een publicatie daarover in een vaktijdschrift is in voorbereiding. Hij ging nader in op het toenemende aantal broedsels per jaar per broedvogelpaar, vooral de toename van derde broedsels vanaf 2012. Ook sprak hij over het in 2018 nieuw gestarte broedbiologisch onderzoek in Gooi en Vechtstreek in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR). Zonder alle bijdragen hier te kunnen bespreken, kan terug worden gekeken op een geslaagde landelijke uitwisseling van ervaringen met de bescherming van ijsvogels en het onderzoek naar hun gedrag, verspreiding en reproductie. Nagedacht zal worden over een vervolg. Dank aan het Dineke Sluijters Vogelfonds van de Vogelwerkgroep Het Gooi en

Ijsvogel man, mei 2018 Ankeveen

Ruud den Hartog

Omstreken en Vogelbescherming Nederland voor het sponsoren van deze landelijke ijsvogeldag. Tevens werd ondersteuning ontvangen van Sovon

Vogelonderzoek Nederland.

Van Kerkuil tot Laplanduil

Onno de Bruijn

besproken door Dick A. Jonkers

De naam van deze uitgave suggereert dat er alleen uilen aan bod komen, maar dat is niet het geval. De ondertitel luidt:

'Bescherming van kwetsbare topnatuur', waar het in feite in deze publicatie om draait.

In de proloog komt de kerkuil aan bod, en dat gebeurt ook even in het hoofdstuk over de Achterhoek en de Liemers. Aan de velduil worden enkele bladzijden gewijd in het deel dat handelt over de broedvogelbevolking van de aangrenzende Noord-Duitse laagvlakte. In het stuk over Polen en Wit-Rusland komen de dwerg- en ruigpootuil, de oehoe en de laplanduil in het woud van Białowieża aan de orde. Daarnaast is een apart deel toegevoegd over hoe de laatstgenoemde soort in Wit-Rusland wordt beschermd. In feite is het boek een verzameling van verhalen over belangrijke, niet intensief en op kleine schaal bewerkte cultuurlandschappen en de daarin nu al dan niet nog aanwezige broedvogels. Door het hele werk heen wordt ook aandacht besteed aan de overige fauna en flora.

De auteur neemt de lezer als het ware aan de hand mee door zijn belevingswereld in de reeds eerder beschreven regio's, met sfeervolle beschrijvingen. Het geheel is geardeerd met veel kleurrijk

beeldmateriaal. Ruim 100 pagina's hebben betrekking op broedvogels van de in Nedersaksen liggende Tinner Dose en de Sprakeler Heide. Uit respectievelijk Polen en Wit-Rusland krijgen behalve de uilen ook scharrelaars en spechten aandacht. Uitstekend is eveneens het verhaal over het intieme leven van de middelste bonte specht op het landgoed Twickel bij Delden. Het is een aanrader voor degenen die zich meer in deze soort willen gaan verdiepen.

Vogelliefhebbers en liefhebbers die van landschap- en natuurbeschermingsecologie houden, kunnen in deze verhalenbundel volop aan hun trekken komen.

Van harte aanbevolen!

De Bruijn, O., 2018. Van Kerkuil tot Laplanduil.

Bescherming van kwetsbare topnatuur. Eelerwoude, Gooi. ISBN: 978-90-9031308-5. Hardcover, 380 pagina's, prijs € 24,95 (exclusief € 5,- verzendkosten). Bestellen via www.eelerwoude.nl

Een beter velletje voor het Naardermeer: Planologie voor de toekomst van ons oudste natuurmonument

Carel de Vink

Op 7 maart vond in Stadzigt te Naarden een goed bezochte informatieavond plaats over de toekomstplannen voor het Naardermeer. De uitnodiging klonk als volgt: “De komende zes jaar worden er in en rondom het Naardermeer maatregelen genomen die er op zijn gericht om de biodiversiteit te vergroten. Hierdoor verbetert de kwaliteit van de leefgebieden voor bijzondere plant- en diersoorten zoals de zeggenkorfslak, de bittervoorn, de groenknolorchis, de grote karekiet en de zwarte stern.” Namens de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken was een ruime vertegenwoordiging aanwezig, onder meer uit de werkgroepen Vogelringstation en Broedvogelinventarisaties. Verder waren er veel omwonenden, muskusrattenvangers en andere geïnteresseerden. Zij kregen de plannen door medewerkers van de provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten en Waterschap Amstel Gooi en Vecht toegelicht.

Uniek

Het Naardermeer was in 1906 het eerste verworven natuureservaat in ons land. Na eerdere bedreiging door (vergeefse) pogingen tot inpoldering werd in dat jaar het plan om het meer te benutten als vuilstort van de stad Amsterdam verijdeld. Van de voormalige drie natuurlijke meren in en rond ons werkgebied te midden van door turfwinning ontstane plassen was het Naardermeer inmiddels als enige overgebleven. Zowel het Bijlmermeer als de Horstermeer waren drooggemalen. Decennialang gold het Naardermeer in Europa als een uniek gebied vanwege het voorkomen van een grote kolonie lepelaars. Een soort die verder nauwelijks

Bovenmeent bij zonsopgang

(en al helemaal niet buiten Nederland) elders in Noordwest-Europa voorkwam. Mede door de komst van de vos verdween deze kolonie rond 1980. Maar daarmee waren de natuurwaarden van het gebied niet verdwenen. Het ontwerpplan (Provinciaal Inpassingsplan) van de Provincie Noord-Holland, dat de basis vormt voor een te verschijnen beheerplan, schrijft: “Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming. Het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN).“

De provincie heeft daarom de

verantwoordelijkheid het gebied te ontwikkelen. Al vanaf 1994 wordt hieraan gewerkt. De nieuwste plannen werden op genoemde avond toegelicht. Een en ander wordt binnenkort gepresenteerd in een provinciaal beheerplan. Dat zal dan ter inzage liggen in Haarlem en in de betrokken gemeentes: de gemeentehuizen van Hilversum, Weesp en Gooise Meren. Dit in verband met de gebruikelijke inspraakprocedures.

Natter

Wat zijn de plannen? Globaal gaat het om een aantal ingrepen in de ‘Schil’ (**figuur 1**) van het gebied. Daartoe behoren de bij ons als vogelaars populaire Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent, beide in 2018 op broedvogels geïnventariseerd door maar liefst 17 vrijwilligers van de Vogelwerkgroep (rapport VWG 274 en 275). Daarnaast de omgeving Stadzigt (Voormeer), alsmede het deel aan de andere kant van het spoor langs de Karnemelksloot (Naardermeer Oost), langs de Overscheenseweg: de Keverdijkse Overscheense Polder en tegen de A1 nabij de molen: de Zuidpolder Beoosten Muiden. Het Naardermeer zit namelijk niet echt lekker in zijn ‘vel’. Te veel vervuild water sijpelt het gebied binnen, terwijl waardevol, voedselarm kwelwater weglekt naar de omringende polders. In hoofdzaak zal er worden gewerkt aan twee ‘speerpunten’: het terugdringen van agrarische activiteit (en

Carel de Vink

daarmee de stikstofdepositie) en het verhogen van het gemiddelde waterpeil. De peilaanpassingen zullen het meest ingrijpend plaatsvinden in het deel van de Bovenmeent, dat tot voor het recente vertrek van de boer in gebruik was als weiland. En daarnaast in beide delen van de Keverdijkse Polder en 'Overscheen'. Het doel is de instroom van kwelwater aan de oostelijke kant vanuit de Heuvelrug te vergroten en minder wegzijging daarvan aan de westkant. "Met de maatregelen wordt beoogd ... het creëren van een zo groot mogelijke variatie, zoals die past bij een laagveenmoeraslandschap en waarmee aan zoveel mogelijk eisen van kenmerkende soorten tegemoet wordt gekomen," stelt het PIP. Waarbij landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken worden meegewogen.

Kenmerkende soorten

Wat zijn dan die kenmerkende soorten? Dat valt uiteen in typen landschap en daarmee samenhangende dier- en plantensoorten. Om met het eerste te beginnen: het Naardermeer (inclusief de Schil) kent een grote variatie aan landschapstypen. Naast kranswierrijke open wateren, watergangen met krabbenscheer en fonteinkruiden, met

daarin ook vissoorten en waterinsecten, die opmerkelijk genoemd kunnen worden, gaat het om zeer natte tot min of meer droge delen. De vochtigste gebieden als trilvenen en veenmosrietlanden/ moerasheiden herbergen onder andere moeraskartelblad en de zeer zeldzame groenknolorchidee. Vochtig hooiland en blauwgrasland zijn eveneens botanisch van groot belang. De waterrietzones en rietkragen vormen het eldorado voor tal van broedvogels, niet in de laatste plaats de purperreiger. Drogere delen bestaan uit riet-ruigtes en vochtig hooiland, terwijl een deel zich heeft ontwikkeld tot elzenbroekbos. Er komt zelfs een voor laag-Nederland uniek type voor: het hoogveenbos, met daarin een rijke mossenvegetatie. Voor al deze typen is goed afgestemd beheer en een optimale waterkwaliteit van groot belang. Nog even een greep uit de doelsoorten: de zeggenkorfslak komt hier voor, in voor heel Europa zeldzaam grote aantallen; verder is het gebied van belang voor tal van libellensoorten, de platte schijfhoren, bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever, Noordse woelmuis, meervleermuis, aalscholver, purperreiger en snor. Van die laatste soort broeden er ruim 70 paar, terwijl de

gebiedsdraagkracht geraamd is op 30 paar. Dat aantal overschreden beide door ons gemonitorde gebieden alleen al: 39...! Naast de aanwezige broedvogels is de Schil ook van belang als foerageergebied voor de purperreigers uit de kolonie in het centrale natuurgebied, maar ook voor overwinterende kol- en grauwe ganzen. Naast de genoemde aanwezige soorten wordt er bij de ingrepen rekening gehouden met de mogelijke (her-)vestiging van zwarte stern, grote karekiet en misschien (maar dat staat niet zwart op wit) ooit weer de lepelaar. Opmerkelijk is wel dat er inmiddels te midden van de purperreigers een broedgeval van de grote zilverreiger is vastgesteld. Ook de otter weet het kerngebied te waarderen. Zou de bever volgen? Vooral de nagestreefde toename van kwalitatieve natte zones zou soorten als porseleinhoen, roerdomp en waterral, alsmede de kleine rietvogelsoorten in de kaart kunnen spelen. Een enkeling fluistert zelfs namen als kwartelkoning en woudaapje... Terwijl het geleidelijk laten aflopen van oevers en de algehele vernatting ons ook weer laat dromen van een toename van foeragerende steltlopers op doortrek!

Op de schop

De komende jaren zal er dus worden ingegrepen. Agrarische activiteiten zullen plaats maken voor natuurontwikkeling. Het spoor wordt op enkele plaatsen ondertunneld. Naast de al gerealiseerde faunapassage naar het Ankeveense Plassengebied wordt er gewerkt aan een doorgang onder de A1, richting het Gooimeer. Waterkeringen zullen worden geplaatst, verplaatst of opgeheven. Dat laatste met name om verdroging in warme, neerslagarme zomers (zoals die van afgelopen jaar) te voorkomen. Want water, niet door de defosfateringsinstallatie gezuiverd, is onmisbaar: droogte is funest. Waternet, de Provincie en Natuurmonumenten slaan hierbij de handen in elkaar, terwijl ook rekening gehouden moet worden met aanwezige leidingen, zoals de hoogspanningsmasten en -kabels, met archeologische en geologisch-historische en cultuurhistorische (denk aan de eendenkooi) belangen. Uiteindelijk is het belang van de natuur het belangrijkste criterium. Dat er tijdelijk verstoring kan optreden, is onvermijdelijk. Maar

figuur 1: kaart: De 'schil', inrichting rondom het Naardermeer

uiteindelijk ontstaat er naar de verwachting, een optimale situatie, waarbij de natuur het alleen maar kan winnen. Als natuurliefhebbers kunnen wij er op bescheiden schaal van meegenieten: het bekende 'Rondje Naardermeer' voor de wandelaar, de fiets/trimroute er omheen, de vaarexcursies en de diverse vogelkijkpunten. Van die laatste komt er een bij: op de bunker bij de af te breken boerderij aan de rand van de Bovenmeent.

Wie weet, volgt er op de door ons uitgevoerde 'nulmeting' in de Schil over enkele jaren een nieuwe oproep om het effect van alles te meten aan de hand van een nieuwe broedvogelinventarisatie. Als Vogelwerkgroep zijn we er niet bang voor om af en toe tot de knieën weg te zakken in plasdras, ons te schrammen aan braamstruweel en oog in oog te staan met koeien, de galloways. Wij komen voor de vogels en komen op voor hun belangen. De geschetste plannen wekken onze verwachting: binnenkort zitten de vogels ook in het buitengebied van het Naardermeer op (figuurlijke) rozen! Wanneer het hele Naardermeer optimaal 'in zijn vel' zit.

Grote karekiet

Jaap Bikker

Bronnen

- ▷ De Vink, C., 2018. Hilversumse Bovenmeent (155 ha). Broedvogelinventarisatie Randgebieden van het Naardermeer 2018. Rapport 274: 1-54. VWG Het Gooi e.o.
- ▷ De Vink, C., 2018. Nieuwe Keverdijkse polder (oost) (215 ha). Broedvogelinventarisatie randgebieden van het Naardermeer 2018 Rapport 275: 1-50. VWG Het Gooi e.o.
- ▷ https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Projecten/Schil_Naardermeer

Badderende roerdomp

Johan Bosman

Programma

Meer informatie over de excursies en lezingen staat op de website. Eventuele wijzigingen worden daar verwerkt. Voor sommige excursies en weekenden moet men zich aanmelden en dat staat op de website aangegeven.

Zondag 12 mei 2019, Diemer Vijfhoek.

o.l.v. Margreet Bijpost. Vertrektijd: 7.00 uur vanaf Maxis Muiden.

**Vrijdag 17 t/m zondag 19 mei 2019
Voorjaarsweekend Kampina.**

Donderdag 30 mei 2019, Tienhovens kanaal.

o.l.v. Wouter Rohde en Koos Koopmans. Vertrektijd: 6.00 uur vanaf Kanaaldijk.

Zaterdag 1 juni 2019, Groene Jonker.

o.l.v. Antje van Slooten en Peter Jansen. Vertrektijd: 8.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Zaterdag 8 juni 2019, Bargerveen.

o.l.v. Dick Jonkers, Frank van de Weijer en Kees Tegelberg. Vertrektijd: 5.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Maandag 10 juni 2019, avondwandeling Bovenmeent.

o.l.v. Kees Tegelberg. Vertrektijd: 19.00 uur vanaf parkeerplaats bij de molen in Ankeveen.

Vrijdag 21 juni 2019, Gierzwaluwen.

o.l.v. Mieke Pieren-Olijhoek. Afhankelijk

van het weer vindt de excursie plaats op 21 juni of 5 juli. Vertrektijd: 21.00 uur Huizerpier.

Zaterdag 29 juni 2019, Zwaluwen excursie.

o.l.v. Mieke Pieren-Olijhoek. Vertrektijd: 9.00 uur Huizerpier.

Zaterdag 10 augustus 2019, Tiengemeten.

o.l.v. Dick Jonkers, Kees Tegelberg en Frank van de Weijer. Vertrektijd: 8.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Zondag 18 augustus 2019, Voorne en 2e Maasvlakte.

o.l.v. Wouter Rohde. Vertrektijd: 7.30 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Zondag 25 augustus, Marker Wadden vanuit Enkhuizen.

o.l.v. Feiko Prins en Wouter Rohde. Vertrektijd 7.30 vanaf NS Bussum Zuid. Vanaf Enkhuizen met een zeilschip naar de Marker Wadden. Opgave voor 1 juni verplicht! Kosten €50. Zie voor verdere informatie het artikel in deze Korhaan of de website!

Donderdag 12 september 2019, excursie Fotowerkgroep.

Zondag 22 september 2019, Texel.

o.l.v. Poul Hulzink. Vertrektijd: 7.00 uur vanaf NS Bussum Zuid.

**Vrijdag 27 t/m zondag 29 september 2019,
Najaarsweekend Lauwersmeer en Schiermonnikoog.**

Donderdag 10 oktober 2019, Fotowerkgroep.

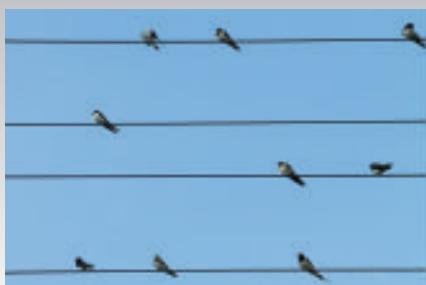
Presentaties Afrika. Enkele leden presenteren hun vogelfoto's uit Afrika. Locatie: Infoschuur, aanvang 20.00 uur, zaal open 19.30 uur

Zaterdag 19 oktober 2019, Waterleidingduinen.

o.l.v. Wouter Rohde. Vertrektijd: 7.30 uur vanaf NS Bussum Zuid.

Zondag 24 november 2019, Soesterduinen.

o.l.v. Irma Hornsveld en Hedwig Schoorlemmer. Vertrektijd: 8.00 uur vanaf LET OP: NS Baarn.

herhaalde oproep
Gezocht een huiszwaluwteller
in Weesp
volgens mijn berekeningen
komt er 9 uit

Door verhuizing van de vaste teller naar een plaats buiten het Gooi moet er voor Weesp een nieuwe teller komen. Welke vogelaar uit Weesp of elders is bereid om in die gemeente jaarlijks in juni en eind juli/begin augustus de huiszwaluwnesten te gaan tellen? Wie helpt mij uit de brand. Het zou jammer zijn als de ononderbroken telreeks van decennia eindigt. Aanmeldingen of inlichtingen bij dickjonkers@telfort.nl (06-53610590 of 035-5260456).

Informatie

WIJZIGINGEN LEDENREGISTER

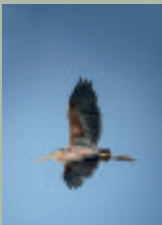
Selectie: van 01-01-2019 t/m 31-03-2019

Nieuwe leden	aantal:	35
Geroyeerde leden	aantal:	0
Opgezegde leden	aantal:	4
Overleden leden	aantal:	1
Nieuw en weer vervallen lid:		1

INLEVEREN KOPIJ

Voor 28 juni 2019

Kopij kunt u sturen naar:
redactie@vwggooi.nl
In principe bepaalt de datum van
binnenkomst bij de redactie plaatsing
in een volgend nummer

Deze schitterende purperreiger, door Johan Bosman gefotografeerd bij het Naardermeer

Deze unieke foto van een voerende zwarte stern is genomen door Yvette Kusters

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken

Contributie en lidmaatschap

Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.

De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,- per jaar.

Leden uit één gezin, of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,- per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.

Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Scheningen

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst.

Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

De vogelherkenningscursus van Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Het enthousiast cursusteam staat op 1 oktober a.s. weer klaar om nieuwe belangstellende cursisten op weg te helpen met het verwerven van kennis over vogels, zowel door middel van presentaties, als de praktijk in het veld. Tijdens zes avonden en vier excursies maakt u kennis met de Gooise vogelwereld. Lees verder op de website van de VWG onder de knop Werk en Subgroepen > cursussen [<https://www.vwggooi.nl/index.php/2014-08-31-10-59-23/cursussen>]. Aanmelden uitsluitend via de website.

Adressenlijst

Website <http://vwggooi.nl>

Bankrekening Triodosbank rekening nummer: NL17 TRIO 0391 1047 99

t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature			avifauna@vwggooi.nl
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	035-6422629	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Ton van den Oudenalder	Floriszlaan 40, 3742 MK Baarn	035-5432666	oudenalderr@casema.nl

Nuttige adressen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug).

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker	Schuttersweg 81, 1217 PW Hilversum	035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins	Hindelaan 23, 1216 CS Hilversum	035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning	W. Barentzweg 88, 1212 BN Hilversum	035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelziekenhuis Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	
Buitenland excursies	Evert Constandse		035-5317565	buitenland@vwggooi.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen	Koggewagen 88, 1261 KD Blaricum	035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			
Website www.vwggooi.nl	Dirk Prop		06-44734989	
	webmaster@vwggooi.nl			
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl of via de website			
Vogelwaarnemingen	zie www.gooi.waarneming.nl			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie: zie voor het indienen van projectvoorstellen de website van de VWG. Adres: vogelfonds@vwggooi.nl

Wergroepen Subgroep Avifauna	Coördinatoren	Telefoon	E-mail
1. Watervogeltelling	vacant		
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij	035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen	035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Dick Jonkers/Gert Bieshaar	035-5260456	dickjonkers@telfort.nl
5. Zwaluwkring Huizen	Mieke Pieren-Olijhoek	06-44101890	zwaluwen@vwggooi.nl
6. Zwaluwkring Ankeveen	Arda van der Lee	035-6562309	alder306@planet.nl
7. Zwaluwkring Hilversumse Meent	Pieter Schut/André van Soest	035-6936811	pieter.schut@planet.nl
8. Vogelringstation	Harry de Rooij	035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. Nestkasten	Ronald Beskers	035-5387341	nestkastonderzoek@vwggooi.nl
10. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout	035-6289470	harryderooij@planet.nl
11. Roofvogels	Harry de Rooij	035-6289470	harryderooij@planet.nl
12. IJsvogels	Jelle Harder	035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
13. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg	06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Avifauna: Anco Driessen (*voorzitter*), Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

